

DE MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

Wie jeder andere politische Körper, muss auch das Kriegsbeer Regeln und Gesetze haben, nach welchen seine Schöpfung und sein Leben, die Anwendung und Erhaltung seiner Kräfte, statt finden.

v. WERKLEIN.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

ZESTIENDE DEEL.

JANUARIJ 1848. — N°. 7.

BREDA,
BROESE & COMP.
—
1848.

*De ondergetekende verklaart
dat dit tijdschrift te hunner
Drukkerij is gesnukt en
door hem voort uitgegeven
Breda, den 4.ellant 1848.
Broese & Comp*

DE

MILITAIRE SPECTATOR.

TUUSCHRIFT

1818

WED. J. VAN NELLENDIJK

Small text block, likely a notice or address, appearing as bleed-through from the reverse side of the page.

HOOFD-ROOSTER

J. C. van Nijmegen

VERSTENDE DEEL

JANUARIJ 1818. — N. 1.

BRUNNEN & CO. N. 1.

1818

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgezonderd de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden erachter, aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

ANTWOORD VAN MARIAS.

I.

Eene blijde tijding was het mij, in uwen laatsten brief te vernemen, dat de *Militaire Spectator* den door mij gevreesden slag zal ontkomen, en dat door u, die hem in de wereld hebt geroepen, reeds maatregelen genomen zijn, om hem zijn voortdurend bestaan te verzekeren.

Het kind, welks vader ik u gerust noemen mag, daar ik door onze veeljarige briefwisseling, meer dan een ander in staat ben te beoordeelen, dat gij bij de verdeling van dien moeilijken arbeid, *la part du lion* voor u genomen hadt, dat kind is nu zestien jaren oud, is een krachtig jongeling geworden. Hoevelen hebben het in dien tijd met aandacht en belangstelling gadeslagen, hoevelen hebben gemeend het karakter van dat kind uit enkele trekken op te maken, hoe velen hebben het miskend, hoe weinigen het juist beoordeeld.

Toen het nog jong en weelderig en speelsch was, lachte iedereen het toe, en de knaap, die met steenen door de oude en gebarsten ruiten wierp, omdat hij er liever nieuw en helder spiegelglas in wilde zien schitteren, werd om zijne geestigheid, zijne vlugheid, zijne kracht toegejuicht; maar toen diezelfde toejuichers hem aanporden, en hem zoover zochten te brengen, dat hij maar al de glazen in zou slaan, kwaamt gij als vader tusschen beide en beduidet hem, dat er onder die raadgevers verscheiden glazenmakers waren, die zouden kunnen profiteren van de wanorde die hij veroorzaakte; dat er ook waren, die in den kelder woonden, en niet konden beoordeelen, wat er boven hun hoofd al dan niet mogt gebeuren; dat er ook burens bij waren, die niets liever zouden zien, dan dat het geheele huis inviel, omdat zij op dat terrein gaarne eene fabriek van koffijstroop en een pakhuis van kruidenierswaren wilden optrekken. Hij heeft uwen raad gevolgd, en daardoor is de jongen teregt gekomen.

Wel kan ik mij begrijpen, dat hij uw troetelkind geweest is, en dat het u nu ter harte gaat hem aan andere leidlieden te moeten overgeven, maar hij is op die jaren gekomen, dat hem dat geen nadeel zal doen.

En welken weg zal de *Spectator* nu in het vervolg inslaan? In uwen laatsten brief raadt gij mij aan, een weinig geduld te hebben, om eene nieuwe redactie in staat te stellen zich te constitueren en met haar programma op te treden. Van dat programma hangt voor de toekomst van den *Spectator* veel af. Het is tegenwoordig een tijd, die mij meermalen doet denken aan WIELAND's *Abderiten*, als hij ons daarin verhaalt, hoe, ten gevolge van het proces over het regt, om gebruik te maken van de schaduw van een' gehuurden ezels, geheel Abdera zich verdeelde in twee partijen: de Schaduwen en de Ezels, zoodat geen twee menschen elkander konden ontmoeten, zonder dadelijk wantrouwend te vragen: «*Bist du ein Schatten oder ein Ezel?*» Evenzoo zouden velen ons doen gelooven, dat de eigenlijke classificatie van de menschen niet meer was, zooals in den ouden tijd: «*mâles et femelles,*» maar dat zij in twee soorten verdeeld worden, ministerielen en opposanten, waarvan elke partij tot leuze heeft: die niet voor ons is, die is tegen ons.

Zal nu de *Spectator* zich aan een van deze beiden aansluiten? Zal hij ministerieel worden en luide de loftrumpet steken over alles wat ingevoerd, gewijzigd of veranderd wordt? Zal hij dat kunnen doen, wanneer hij geen direct orgaan van het bestuur is? — Reeds meermalen hebben wij onze denkbeelden gewisseld over het meer-of minder nuttige van een officieel blad voor het leger; maar de *Spectator* moet dat blad niet zijn, zonder op te houden *Spectator* te blijven.

Doch een oppositieblad? — dat zij zijne bestemming nog minder. Naar mijne innige overtuiging zag ik haar liever ultra-orthodox-ministerieel. Ik weet wel, dat ik door de uitdrukking van dat gevoelen, bij velen den lust op zal wekken *haro!* te roepen over MARIAS *cum suis*, om hem uit te fluiten, om hem te steenigen. Het luidt zoo schoon, wanneer men zonder aanzien des persoons, zijne opinie be-

kookt of onbekookt in een periodiek blad kan doen drukken, wanneer men met ontrold vaandel te velde kan trekken tegen al het verkeerde, dat door het bestuur ingevoerd of behouden wordt, wanneer ieder vrij kan rondsabelen in alles wat niet deugt, of liever, om het juister uit te drukken, wat hem niet bevalt. — Dat het tegenwoordig smaak is, weet ik wel; de oppositie *quand-même*, is mode geworden. Even als velen iemand zonder hoed en handschoenen niet voor een fatsoenlijk man houden, evenzoo houden zij niemand voor een goed vaderlander, die niet uitvaart en schimpt tegen de keuze, die niet klaar en duidelijk bewijzen kan, dat de infanterie opgeofferd wordt aan de artillerie, of de artillerie aan het defensie-systema, of wat er meer van dien aard is; die niet met een diepe zucht zijne oogen ten hemel slaat, wanneer de pantalons veranderd, of de slobkousen afgeschafft worden.

Eene formele oppositie is in onzen stand onbestaanbaar. Een stand, waarin het eerste woord, tot den nieuw ingelijfd gesproken, luidt: « *Elk militair zal de orders hem door zijne superieuren gegeven, zonder zich daartegen te verzetten, getrouwelijk volbrengen, enz.* » moet hare kracht vinden in het vertrouwen van den minderen op den meerderen. De krijgstucht is er de ziel van, en het is eene heilige waarheid, dat die krijgstucht ondermijnd en vernield wordt, wanneer ieder zich het regt aanmatigt wetgever te zijn, en zijne superieuren te zeggen wat zij te doen hebben. Moge er wat meer van de zelfverloochening gevorderd worden, de geest van het leger zal er te beter door blijven.

Ik vertrouw, dat de *Spectator* deze beide uitersten zal vermijden, het waarachtig belang van het leger blijven voorstaan, met een helderen blik rondzien, en, ondersteund door hen die het wèl meenen, oplettend zijn zal op alles waardoor dat belang bevorderd kan worden, zonder trotsche aanmatiging, maar ook zonder vreeze, dáár waar kanker aanwezig is, het mes in de wond zal zetten, zich harnessen tegen de pijlen der partijzucht, van welke zijde ook afgeschoten, en tot hare leuze nemen: *Fais ce que dois, advienne que pourra.*

Doch reeds lang genoeg houd ik uwe aandacht op dit punt bezig. Eene enkele vraag nog slechts: hoewel ik geene vrees koester voor den voortduur onzer particuliere correspondentie, zal nu evenwel die, welke wij over het militaire wezen hier te lande voerden en waarvan een groot deel van het door u geschrevene in den *Spectator* verscheen, in duigen vallen? Of zal uw opvolger aan *MARIAS* gedenken, en de pen ook hierin voor u opvatten. Ik heb behoefte aan die briefwisseling gekregen, die, geloof ik, ook overigens niet geheel nutteloos geweest is.

Wat gij mij schrijft nopens de commissie ter herziening der infanterie-reglementen, heeft twee verschillende aandoeeningen in mij opgewekt. De vrees, dat wij er nooit meer van zouden hooren, is nooit zeer sterk bij mij levendig geweest; maar zoo het mij aan de eene zijde genoeg doet, dat de noodzakelijkheid van verbetering in de organisatie, de commissie belet voort te gaan, komt aan den anderen kant de vraag in mij op: Wat zal hiervan het gevolg wèzen: is het niet hoogstwaarschijnlijk, dat de nieuwe reglementen zullen moeten geperst worden in den vorm der oude organisatie, en daar noodwendig de gebreken van aannemen?

Of evenwel de reglementen van inwendige en garnizoensdienst om diezelfde reden uitblijven, weet ik niet; doch dit is zeker, dat de infanterie er met zielsverlangen naar uitziet. Veel te veel is er reeds over gesproken en geschreven, om er hier nog over uit te weiden, maar aan de volstreckte ondoelmatigheid van de thans bestaande, twijfelt niemand meer.

Voor het oogenblik leg ik hier de pen neder, u verzekerende bij het einde van eene correspondentie, die mij zooveel genoegelijke oogenblikken verschaft heeft, dat *MARIAS* volharden zal, in hetgeen van hem gezegd wordt in de woorden van *PAULUS*, bij uwen eersten brief aangehaald, en voeg er de vier eerste woorden van het 9^e vers van dat hoofdstuk bij.

MARIAS.

DRIE KRIJGSKUNDIGE ONDERWERPEN VAN BLIJVENDE WAARDE.

Eene hulpvaardige hand heeft ons toegezonden drie artikels, die, ofschoon reeds voor een aantal jaren, vrij uit het hoogduitsch en fransch vertaald (*et par la tirant sur le grison*) toenmaals reeds voor ons tijdschrift bestemd, maar door toevallige omstandigheden nog niet ingezonden zijnde, altijd hare waarde hebben behouden.

De inzender dezer stukken vermeende ons eene dienst te bewijzen, wel begrijpende, dat nu het tijdstip aangebroken was, waarop de redactie in andere handen zoude overgaan, het aan de oude redactie aangenaam wezen moest, nog die artikels op te nemen, welke werkelijk voor haar bestemd waren, en die niet slechts voor vele lezers aangenaam, maar ook van leerzamen inhoud zijn.

Ofschoon de redactie nog stoffe genoeg voorhanden had om hare taak geheel af te werken, heeft zij met dankbaarheid deze bouwstoffen ontvangen, en zij heeft het genoe-

gen aan de goede meening des geachten inzenders gevolg te geven, met ze achtereenvolgens op te nemen.

Deze stukken zijn getiteld:

- I. *Instructie wegens de dienst van den generalen staf in Oostenrijk.*
- II. *Over de keuze der positiën in onderscheidene kampen.*
- III. *Vergelijkende grondbeginselen van de aanvallende en verdedigende militaire positiën, met die van de vestingwerken.*

I.

INSTRUCTIEN WEGENS DE DIENST VAN DEN GENERALEN STAF IN OOSTENRIJK.

De Generalen staf is de nuttigste en belangrijkste instelling van den Staat, en de meest geschikte om op het algemeen welzijn te werken. Niet alléén de knapste generaals, maar zelfs ook staatsmannen, in de zaken doorkneed, komen uit dit korps voort.

De generalen staf is belast met het beheer van de administratie van oorlog en met het bestieren van alle operatiën gedurende de veldtogten.

De wiskunde, de aardrijkskunde, de staatshuishoudkunde, de topographie, de géodesie, het fortificatietekenen, de artillerie en de geschiedenis, zijn de onontbeerlijke wetenschappen voor eenen officier van den generalen staf.

Eene volkomene kennis zijner moedertaal moet gepaard gaan met die van andere levende talen, voornamelijk die der natiën, met dewelke zijn staatsbestuur het meest blootgesteld is oorlog te voeren.

Hij moet goed ruiter zijn, eene goede lichaamsgesteldheid bezitten, en daarbij eene goede gezondheid genieten; want zijne dienst, moeilijker dan die der andere officieren, vereischt meer bijzonder de vereeniging der lichamelijke en zedelijke hoedanigheden. Het is ook noodzakelijk, dat hij zich de dienst van alle wapenen eigen heeft gemaakt, ten einde geschikte dispositiën te kunnen nemen, om ze immer, naar mate harer onderlinge krachten, te kunnen gebruiken. Tot dat einde is het van belang, dat hij gedurende eenige jaren, in het een of ander wapen (bij voorkeur bij de infanterie) gediend heeft, om door zijne eigene ondervinding den invloed te leeren kennen, welken de vermoeijenis, het gebrek aan levensmiddelen, de gelukkige of ongelukkige gebeurtenissen, enz., enz. op den soldaat kunnen hebben.

De vlijt, de nauwgezetheid, de getrouwheid in alle opzigten, de eerlijkheid, de belangeloosheid, de bescheidenheid, zijn de noodwendige zedelijke hoedanigheden die iederen officier betamen; de officier van den staf moet ze in den hoogsten graad bezitten.

Het is zeldzaam dat een jong officier al deze voorwaarden in zich vereenigt; maar, doordien de generalen staf niet alleen een korps van volmaakte officieren, maar tevens eene geschikte instelling is, om jonge lieden te vormen en hun de hooge kundigheden van den oorlog en van de diplomatie te doen verkrijgen, zou men er al diegenen in kunnen toelaten, die, bij de voorloopige en onontbeerlijke vereischten voor ieder' officier, nog die vereenigden van een onberispelijk gedrag, bekwaamheid, en vooral grooten lust om meer kennis te verkrijgen. Bij voorkeur moet men luitenants en onder-luitenants bij het korps toelaten, die ten minste twee jaren met onderscheiding in de linie gediend, eenen veldtogt bijgewoond, en hun twintigste jaar bereikt hebben, tevens met de dienst der Pontonniers of de kunst der geographische ingenieurs bekend zijn; maar bovenal moeten zij een goed zedelijk gedrag bezitten, voorts tegenwoordigheid van geest, oordeel, moed, standvastigheid, welberadenheid en genoegzame bekwaamheid, om, wanneer het geval zulks vordert, op hen te kunnen rekenen, en hen aan hen-zelfen te kunnen overlaten.

Ieder alzoo voorbereid officier zal niet nalaten zich-zelfen meer te volmaken. Door de eigenliefde en door eenen edelen wedijver aangespoord, zal hij zich niet alleen sterk gevoelen om tot de hoogste rangen op te klimmen, maar nog trachten zich bekwaam te maken om de eerste staatkundige en administratieve posten te kunnen vervullen.

Door zijne zucht voor de wetenschappen beziel, zal hij datgene herlezen, wat hij in zijne jeugd geleerd heeft, en zal hij datgene willen kennen, waarvan hij nog onkundig is. De studie van het openbaar regt en der regten van den soeverein, van de administratie des legers, en van die van den Staat, zal een deel uitmaken zijner bezigheden; en door zijnen geest aldus te vormen, zal hij eenmaal uitblinken in de loopbaan, die hij verplicht zal zijn te doorloopen.

Van de officieren van den staf in het algemeen.

Ieder officier van den staf moet, door de nauwgezette vervulling zijner pligten, den goeden indruk regtvaardigen, dien hij verwekt heeft, toen men hem in dit korps toegelaten heeft. De Eer behoort de drijfveer van al zijne handelingen te wezen, en men zal zelfs eenige dier gebreken in hem niet

moeten bespeuren, die, zonder onmiddellijk nadeelig voor anderen te wezen, evenwel niet nalaten zal eenigen twijfel omtrent zijnen goeden naam te verspreiden.

Menschen die, door den aard hunner functiën, dikwijls afgezonderd en belast zijn belangrijke zaken te besturen, moeten den lust tot den wijn, tot het spel en de verkwisting, evenzeer ook eenen winzuchtigen geest uit hun hart verbannen. Eene andere voor den officier van den staf onmisbare hoedanigheid is de bescheidenheid.

Dikwijls bewaarder zijnde van de grootste geheimen, en altijd aan arglistige of onbescheiden vragen blootgesteld, moet hij niet alleen geen nieuws verspreiden, maar dient zich nog voorzigtig in acht te nemen, om zelfs niet geheel of ten deele te laten merken hetgeen waarvan men onkundig dient te blijven. Het beste middel om aan de onbescheidenen den mond te stoppen is, hun te verstaan te geven, dat men niets weet. De verwaandheid der jonge lieden verzet zich dikwijls tegen deze voorzorg, en dan zelfs, wanneer zij niets weten, willen zij den schijn geven van in al de geheimen betrokken te wezen. Dusdanige menschen zijn weldra doorgrond.

Eveneens is het met de briefwisseling gelegen: men schrijft aan zijne kennissen; men wil hun bewijzen dat men eene belangrijke rol speelt; men tracht zich vrienden te maken, en men begaat onbescheidenheden, welke het welzijn van de dienst grootelijks kunnen benadeelen.

Eene andere gevaarlijke onvoegzaamheid zou wezen, van, hetzij bij monde, hetzij bij geschrifte, zich aanmerkingen op de operatiën en het gedrag der opperhoofden te veroorloven.

Dikwijls hangt de goede uitslag der beslissende operatiën van het vertrouwen af dat de soldaat in zijne chefs stelt; het is derhalve de pligt van ieder officier, dat vertrouwen te onderhouden, zelfs te trachten het te doen vergrooten. Men moet zich nimmer veroorloven de maatregelen zijner opperhoofden te bedillen, al ware men zelfs overtuigd, dat zij slecht zijn. Men heeft meer dan eens gezien, dat dispositiën, die algemeen voor gebrekkig erkend waren, aan den soldaat toeschenen goed te wezen, omdat hij in haar eenige geheime beweegredenen ontwaarde, die slechts aan zijne opperhoofden bekend waren. De militaire reglementen verbieden wijders alle bedilling ten opzichte van het gedrag der chefs. Er zijn intusschen gevallen, waarin de officier van den staf kan, en het hem zelfs vergund is, aanmerkingen te maken op de dispositiën die hem ondienstig voorkomen, echter altijd met die betamelijkheid en dat ontzag, welke men ten allen tijde en overal, aan de meerderheid in rang verschuldigd is.

Indien het opperhoofd een tegenovergesteld gevoelen heeft van dat van den officier, moet deze zich dadelijk, zonder pruttelen en zonder den minsten kwaden luim te toonen, naar het advijs van den eersten voegen; want, onder geen voorwendsel hoegenaamd, is het hem vergund, de uitvoering der gegevene bevelen te belemmeren, of, 't zij uit spijt, of uit kwaadwilligheid aan het welslagen van deze of gene dispositiën nadeel toe te brengen, om daarna te kunnen zeggen: «Men heeft mijnen raad niet aangehoord; ik heb voorzeggd, hetgeen gebeurd is.»

In de keuze zijner gezelschappen moet de officier van den staf met oordeel te werk gaan. Elk kent dit voor iedereen duidelijk spreekwoord:

«Daar men mede verkeert,
«Wordt men mede geëerd.»

Hij moet zooveel mogelijk het verkeer in koffijhuizen, speelhuizen, en andere dergelijke plaatsen vermijden, alwaar men zijne beurs uitput, zijne gezondheid vernielt, en alwaar men een' tijd verkwist, die op eene nuttiger en aangenaamer wijze besteed kan worden. Het is wijders op die soort van plaatsen, dat men altijd eene menigte van die onbescheiden lediggangers aantreft, die u, om zoo te zeggen, ondanks u-zelfen, laten praten.

De officier van den staf moet eveneens zekere lieden vermijden, die men verplicht is aan het hoofdkwartier te dulden, en wier zending is, nieuwstijdingen in te winnen. Deze personen dringen zich door hunne buigzaamheid behendig in het vertrouwen van diegenen, wier denkwijze voor hen van belang is te kennen, en dikwijls veroorzaken zij hun groote onaangenaamheden.

De officieren zonder emplooi, die zich *à la suite* van den generalen staf bevinden, moeten zich des ochtends op het bepaalde uur bij den hoofd-officier die de dienst heeft, vertoonen, ten einde te vernemen of men hen van noode heeft; ditzelfde bezoek moet des avonds op de order plaats hebben. Gedurende de groote operatiën verblijven echter de officieren die niet in dienst zijn, gedurende den geheelen dag, in de bureaux der archieven, en brengen er zelfs achtereenvolgens den nacht door, indien de omstandigheden zulks vorderen; ware het onvermijdelijk dat zij uitgingen, dan zullen zij de plaats opgeven, alwaar men hen, des noodig, zou kunnen vinden. Deze officieren ontvangen de dag-orders van het leger op het uur van het parool; degenen die zich afwezig hebben bevonden, zullen deze orders uit de archieven moeten overnemen; want een officier van den staf dient zich altijd *au courant* van de dienst te houden.

Wanneer een officier van den staf belast is met het afsteken van eene legerplaats, op een terrein tot dat einde bestemd, moet hij zich op het bestemde uur ter plaatse van de verzameling bevinden; nimmer moet hij zich laten wachten. Hij zal zorg dragen de plaats voor ieder bataillon op te geven, en ze allen zooveel mogelijk regtstreeks op hetzelfde front doen aankomen. Hij zal het kamp niet dadelijk na de verdeling van het terrein mogen verlaten, en hij moet er verblijven tot zoo lang dat hij bij zich-zelf de verzekering heeft, dat alles in de beste orde zij; dat er geen hout, noch stroo, noch eenig ander der vereischten tot het legeren benoodigd, ontbreken. Zoo veel zulks in zijn vermogen is, moet hij al de bezwaren vereffenen, en vervolgens zijn rapport maken, zoo ten aanzien zijner genomen dispositiën, als met betrekking tot die welke nog moeten genomen worden.

Deze aanmerkingen zijn ook ten deele toepasselijk op den officier, belast met het geleiden der kolonnen van het eene kamp naar het andere.

De officier van den staf, die het bevel bekomen heeft retranchementen te doen aanleggen, moet zich niet vergeeuen met ze eenvoudig aan de genie aan te wijzen, zonder zich te bekommeren of zijne orders goed of slecht worden naargekomen. Hij moet de werken er van met de grootste aandacht gadeslaan; want ieder officier die deze of gene missie krijgt, is aan zijne opperhoofden verantwoordelijk voor hare goede uitvoering. Wanneer derhalve een officier van den staf het vervaardigen van het plan van een retranchement aan een' officier der genie opdraagt, moet hijzelf het tracé en den vorm van het profiel opgeven, en bovendien, bij geschrifte eene gedetailleerde instructie achterlaten, nopens de wijze volgens welke de borstwering opgeworpen en verzaard moet worden.

De officieren van den staf die belast worden met de kolonnen naar den slag te geleiden, een post op te ligten, een dorp te verrassen, den vijand in de flank te vallen, enz., mogen de troepen niet dan na den uitslag dezer ondernemingen verlaten, ten ware zij er de bepaalde orde toe bekwamen. Zij moeten ook door hunne raadgevingen, zooveel in hun vermogen is, tot het welgelukken dezer operatiën bijdragen, en den soldaat door eigen voorbeeld aanmoedigen. Vooral mogen zij de verschillende bewegingen des vijands nimmer uit het oog verliezen, ten einde de bevelvoerders der korpsen er van te onderrigten en al hunne pogingen in het werk stellen, om de maatregelen van hunne tegenstanders te verlammen.

De officier van den staf is het oog van het leger; hij moet eene algemeene kennis van het terrein bezitten, en uit den aard zijner ambsverrigtingen is hij ook meer in staat waarnemingen te doen, dan de officier van de linie, die alleen slechts dat kan zien wat in zijne nabijheid voorvalt. De officier van den staf moet dus in den slag al de voordeelen van het terrein behoorlijk onderzoeken, en ze zich ten nadeele des vijands ten nutte maken.

Wanneer hij eenige dispositiën genomen heeft, zal hij ze aan de chefs der korpsen mededeelen, of ze dadelijk ten uitvoer doen brengen, indien zijn rang hem regt op het commandement verleent.

Het bovengezegde betreft ook de officieren zonder troepen, die de generaals naar het slagveld volgen. Zij zijn ter dispositie van deze generaals, en mogen zich niet van hen verwijderen om de gelegenheden tot het behalen van persoonlijken roem op te sporen. Deze eerzuchtige ijver heeft dikwijls aan het algemeen welzijn nadeel toegebracht. Indien deze officieren het noodzakelijk oordeelen, zich op het een of ander punt te begeven, moeten zij vooraf de magtiging daartoe aan den generaal vragen.

Ieder officier die belast is met het overbrengen van bevelen gedurende den slag, moet, zoodra zijne zending volbragt is, naar zijn' post wederkeeren. Hij zal verslag doen van de uitvoering der bevelen, en indien de zaak belangrijk genoeg is, zal hij een rapport opstellen, hetwelk in het dagboek der militaire operatiën zal opgenomen worden.

Van het emploi der officieren en de dienst van den staf.

Van eenen anderen aard is het verkennen van eenen grooten weg, eener reeds opgegevene positie, om er eene beschrijving van te maken, en nog iets anders ter verkenning uit te gaan eener geheel onbekende route of positie; gedurende de navorschingen toch doen zich dikwijls zóóvele verschillende toevallen op, dat men ze vooraf niet zou kunnen bepalen. In die gevallen doet zich een ruim veld van waarschijnlijkheden en onzekerheden aan den officier van den staf op, die met het doen dezer verkenningen belast is, en alsdan hangt het van hem af eene goede keuze te doen.

Er bestaat ook een groot verschil tusschen het beschrijven der zedelijke gesteldheid eener landstreek, en hare topografische beschrijving; tusschen het overbrengen eener schriftelijke order en het bij monde overbrengen er van op eene klare en verstaanbare wijze; waaruit volgt dat de officier, buiten en behalve de voorafgaande instructie, zich door de

lessen der ondervinding nog moet bekwamen, om zich van al deze missiën op eene behoorlijke wijze te kwijten.

De dienst der officieren van den staf is op de navolgende wijze verdeeld:

De *Luitenants* zijn belast: met het schrijf- en teekenwerk in de bureaux der archieven; met het overbrengen van mondelinge orders; met het verkennen der groote wegen en rivieren; met de opneming van het plan van het terrein; met het opzigt over de verschansingswerken; met geschikte plaatsen uit te zoeken voor de kampen, die, zonder militaire stellingen te wezen, echter het noodwendig gemak voor de troepen vereischen; met de kolonnen tot in de legerplaatsen te geleiden; de bruggen en de communicatiewegen te doen herstellen, enz. Al de operatiën die geene groote ondervinding, noch ingewikkelde berekening vereischen, worden in het algemeen aan de *Luitenants* opgedragen.

Door dusdanige werkzaamheden kan de jonge officier zich tot belangrijke posten bekwaam maken, en het is ook om die reden, dat men hem aan hoofd-officieren met hoogere missiën belast, toevoegt.

De *Kapiteins* zijn belast met het opstellen der orders en der memoriën; met het nalezen der afschriften; met het nazien der topographische teekeningen; met het doen in acht nemen der slag-orde door de troepen; met aanteekening te houden van al de berigten die men omtrent den vijand kan inwinnen; met het traceren der plans van de retranchementen en bruggenhoofden; met het doen herstellen der communicatiën op de rivieren; met het verkennen der verschillende positiën van de landstreek, tot veiligheid van den marsch der troepen; met het begeleiden der kolonnen naar hare bestemming; met het opsporen en het traceren van de plaats voor de kampen; met het opzigt houden over de werkzaamheden der verschansingen in de groote positiën; met het maken der voorbereidselen tot verdediging der afzonderlijke stellingen, zoo als dorpen en kasteelen die niet verre afgelegen zijn; met het verkennen der vijandelijke posten; met het uitzetten der voorposten; met het geleiden der voor- en achterhoeden; met het aanvoeren der troepen tot den storm, tot den aanval op forten en redouten, en tot de verrassing der posten; eindelijk met de divisiën, gedurende de marschen des nachts en in defileën te besturen.

De missiën der hoofd-officieren zijn nog belangrijker. Zij kiezen de stellingen, maken de ontwerpen van verschansingen, nemen de dispositiën voor den marsch der troepen; vervaardigen de plans van aanval, van verdediging en van aftogt,

zien de ontwerpen van plans van veldtogt na, en zijn in het algemeen belast met al wat tot de legerbesturing (*strategie*) betrekking heeft.

De *Majors*, de minste in rang zijnde hoofd-officieren, voeren de bevelen van den kwartiermeester-generaal en der overige hoofd-officieren uit. Zij maken gewoonlijk de approximatieve berekening op van den benodigden tijd tot de uitvoering van al de onderneemingen; zij ontwerpen het tableau der bewegingen van het geheele leger, nemen de geschikte maatregelen tot het insluiten der vestingen door de verkenning der belangrijke positiën van den vijand, zoeken de doorwaadbare plaatsen in rivieren en stroomen op, wijzen de groote retranchementen aan, geleiden de kolonnen, doen de batterijen opwerpen, en worden in het algemeen met al de moeilijke missiën belast. Somwijlen nemen de majors ook de functien waar van vleugel-adjudanten bij de bevelvoerders der divisiën.

De *Luitenant-Kolonels* kunnen bij gebrek aan kolonels, als adjudanten-generaal bij den opperbevelhebber, of als chefs van den staf, bij de divisiën gebruikt worden.

Die, welke geen dezer functiën waarnemen, doen dezelfde dienst als de majors.

De oudste luitenant-kolonel bestiert het archieven-bureau.

De *Kolonels*, met uitzondering van den oudsten, die de inwendige dienst van het hoofdkwartier bestiert, worden eveneens tot adjudanten-generaals en chefs van den staf gebruikt. Zij kunnen ook aan de commissarissen-generaals van de administratie van oorlog, hetzij tot het monstereen der troepen, of wel tot het in oogenschouw nemen der magazijnen en hospitalen, toegevoegd worden.

Functiën der Vleugel-adjudanten.

Men voegt deze adjudanten toe aan de opperbevelvoerende generaals, opdat zij aanhoudend volkomen vertrouwde officieren bij zich zouden hebben, die zij in dringende gevallen met hunne bevelen kunnen belasten, zonder deswege de dienst van een ander officier van den staf te behoeven te wijzigen.

Indien deze officieren, gedurende eenen slag, in missie bij de divisiën gezonden zijn, moeten zij voor de prompte uitvoering der hun gegeven orders zorgdragen, zonder daarom evenwel den toon van bevelvoeren aan te nemen. Integendeel, het is hun nadrukkelijk aanbevolen, de beleefde vormen ten opzigt van de bevelvoerders dezer divisiën te bezigen, hun alle mogelijke inlichtingen ten aanzien van de voornemens der opperbevelvoerders te geven, en hun zelfs,

indien zij daartoe verzocht wierden, in hunne operatiën behulpzaam te wezen.

De vleugel-adjudanten vervoegen zich op een bepaald uur bij den adjudant-generaal van dienst, tot het verzenden der dépêches, en tot het afvaardigen der adjudanten van de generaals der verschillende wapenen.

Zij moeten altijd mededeeling vragen van de details, en zich *au courant* houden van al de gebeurtenissen, opdat, wanneer een hunner ziek wierd, de dienst er niet door kan lijden en de anderen hem gemakkelijk zouden kunnen vervangen.

Alle dagen is er een vleugel-adjutant in dienst bij den opperbevelvoerder; hij is in uniform; zijn paard is gezadeld en opgetoomd, opdat hij in een dringend geval onverwijd zou kunnen vertrekken.

De dienst der vleugel-adjudanten duurt 21 uren. Gedurende den marsch en bij andere gelegenheden, onthouden zij zich achter den opperbevelhebber.

Funcitiën der Adjudanten-generaal.

De adjudanten-generaal bestieren al de operatiën van de dienst van den staf, alsmede de algemeene politie van het leger. Zij voeren het bevel over de kampwacht, waken voor de geregelde verzending, om de vijf dagen, van de sterkte-lijsten van het effectief der korpsen; zij zijn aan het hoofd van de officieren der staven van de infanterie en der dragonders, waken in het algemeen voor de dienst dezer beide korpsen, en ontvangen hunne rapporten, die zij, met hun persoonlijk advies, aan de bevoegde autoriteiten toezenden.

Indien de kwartiermeester-generaal voor de veiligheid van het leger in 's vijands land moet zorg dragen, zoo moet de adjudant-generaal voor die der kampen en derzelver staven waken. Hij bepaalt het getal en de sterkte der wachten, der posten en piketten, geeft hun de noodige bevelen; hij stelt de dag-orders op, en geeft het parool uit, ingevolge de instructiën die hij van den veldmaarschalk (van den opperbevelhebber) of van den kwartiermeester-generaal ontvangen heeft; bij de inspectie der optrekkende wacht, expedieert hij al de orders, hij geeft ze aan de vleugel-adjudanten en aan de andere adjudanten over, die bij de generaals, het bevel over de divisiën voerende, geëmpliojeerd zijn; hij geeft ook aan den kommandant van de hoofdwacht de instructiën betreffende de dienst der patrouilles, de aankomst van krijgsgevangenen, deserteurs, enz., enz. Het is ook nog de pligt der adjudanten-generaal en van de vleugel-adjudanten zich te onderrigten, gedurende het in-

oogenschouw nemen der legerplaatsen, of de troepen regelmatig hunne soldij en hunne vivres bekomen hebben. Tot dat einde moeten de monsteringen dikwijls plaats hebben. De adjudant-generaal doet regelmatig verslag aan den opperbevelhebber en aan de andere generaals van den dag, omtrent de dienst der voorposten. Hij is gehouden de dag-orders en het parool te doen toekomen aan die welke er toe gerechtigd zijn, en aan diegenen, die, uithoofde hunner plaatsing, ze niet in eigen persoon kunnen gaan afhalen, noch doen afhalen. Hij moet al de buitengewone orders onderteekenen, waarvan de dag-order geen melding heeft gemaakt. Hij geeft de bevelen uit aan de auditeurs en aan de prévoosten omtrent alles wat de politie der marcherende troepen, die van de kampen en van het hoofdkwartier, betreffen. Deze moeten hem dagelijks rapport maken; maar hij moet ook zelf voor de goede orde en krijgstucht waken. Hij moet in dier voege te werk gaan, dat de legertros, de voertuigen en de personen belast met ze te begeleiden, het door de reglementen voorgeschreven getal niet te boven gaan. Hij geeft geschrevene permissiën aan de tafelhouders, zoetelaars en andere kooplieden, die gerechtigd zijn het hoofdkwartier te volgen, na bevorens de gebruikelijke informatiën omtrent hun zedelijk gedrag ingewonnen te hebben. Hij geeft de gelei-brieven voor de plaatsen achter het leger gelegen. De verlofpassen om de voorposten te overschrijden, worden onderteekend door den officier van den staf, die met deze taak belast is.

De dienst der adjudanten-generaal aan het hoofdkwartier, geschiedt volgens de ancienneteit, en duurt telken reize eene week; de vleugel-adjudanten en de adjudanten-generaal, die niet in dienst zijn, kunnen intusschen diegene behulpzaam wezen die ze waarnemen, ten einde hunne taak te verligten. De adjudanten-generaal volgen den opperbevelvoerder op marsch, en verlaten zijn persoon niet gedurende de operatiën op het slagveld plaats.

Archieven van het bureau van den Adjudant-generaal.

Het is in deze bureaux, dat al de orders en in het algemeen al de instructiën op de dienst betrekking hebbende, geëxpédieerd worden, alsook de antwoorden op al de aanvragen die hoegenaamd in geen verband met de militaire operatiën staan. Behalve het boek van 't algemeene reglement van dienst, worden nog de volgende registers aangehouden:

Een algemeen register, bestemd tot het overschrijven der dag-orders van het parool, van de orders betreffende de po-

litie en de verdeling der dagelijksche dienst, alsmede het inschrijven der marsch-orders, enz., enz.

Een register waarin men van dag tot dag datgene inschrijft, wat er voor den vijand voorgevallen is. Daarin komen voor: de bewegingen van het leger en die van den vijand; het uitzenden van detachementen, de plaatsen waar zij naar toe gezonden zijn, het uur van hun vertrek en dat van hunne terugkomst, de naam hunner kommandanten en den uitslag hunner operatiën; de verkenningen der vijandelijke positiën, de kamp-mutatiën, enz., enz. Deze registers houden den adjudant-generaal altijd *au courant* van de zaken, en stellen hem in staat inlichtingen te kunnen geven omtrent alles wat hem gevraagd wordt.

Het is ook om die reden, dat de officier van den staf (de luitenant-kolonel) belast met het besturen van de operatiën der archieven, en de adjudant-generaal elkander wederkeerig de navolgende stukken moeten mededeelen:

De orde van bataille, de vijftiendaagsche sterkte-staten en van de dagelijksche beweging der troepen; de dienst-extracten; de rapporten en de tabellen van de effectieve sterkte van het leger; de staat der verliezen, behelzende het aantal dooden, gekwetsten, krijgsgevangenen en deserteurs (een duplicaat van dien staat moet in het bureau der archieven blijven berusten); de lijst van al de staten, welke door de korpsen moeten ingeleverd worden, het tijdstip aanwijzende waarop deze inleveringen moeten plaats hebben.

Verder de nominative tabel der personen welke dag-orders, het parool en de marsch-orders moeten ontvangen; de lijst opgemaakt volgens de graden en volgens den rang van ancienniteit van al de generaal-officieren van het leger; den staat van al de officieren, bij voorkeur die voor buitengewone kommandementen in aanmerking kunnen komen; de nominatieve lijst der officieren die een deel uitmaken van het hoofdkwartier, en der generaals en korps-kommandanten, welke de bevelen onmiddellijk van den kwartiermeester-generaal moeten ontvangen; de tabel van het verleggen van het leger, om de kantonnementen of winterkwartieren te betrekken; eindelijk het register der dagelijksche briefwisseling.

Over den officier van den staf, belast met het bestier der operatiën van het bureau der archieven.

Deze officier staat, evenals al de andere officieren van den staf, onder de orders van den kwartiermeester-generaal en der generaals van den generalen staf; door zijne functiën is hij buitendien de voorname adjunct van den kwartiermeester-generaal, die hij in deze hoedanigheid, niet alleen

in de archieven, maar ook nog in al de andere operatiën tot de dienst betrekking hebbende, behulpzaam is. Het is door hem dat de dienst van de officieren van den staf bestuurd wordt, en dat zij, naar mate hunner bekwaamheden, voor de meer of minder belangrijke functiën gedesigneerd worden, tenzij de kwartiermeester-generaal deze keuze zelf mogt doen.

Ofschoon het noodzakelijk is bekwame officieren te verkiezen tot het uitvoeren van moeilijke missiën, moet men nogtans zooveel mogelijk de toerbeurten in acht nemen, zoodat de kundigste officieren door eene al te gestadige dienst niet te zeer overladen worden, als om aan diegenen, welke zulks minder zijn, de gelegenheid te verschaffen, de hun ontbrekende ondervinding te verwerven, en aldus de laatste hand te leggen aan hunne verdere volmaking. Het zou dus gepast wezen, dat men de officieren van den staf der legerkorpsen en der divisiën, om de drie dagen, veranderinge, en dat men hen zelfs in de bureaux van den commissaris-generaal van oorlog en van den directeur-generaal van de administratie verving, ten ware de opperbevelvoerder, of de kwartiermeester-generaal het noodig oordeelden, de adjudant-generaal of de vleugel-adjudanten in wezen te laten, enz., enz.

Het spreekt van-zelf dat deze veranderingen geen plaats kunnen hebben, dan alleen onder de officieren die bij hetzelfde leger geëmployeerd zijn.

De directeur der archieven, waarvan wij vroeger gesproken hebben, is ook belast met de bewaring der plans, kaarten, rapporten, memoriën, en in het algemeen met al de stukken die op de militaire operatiën betrekking hebben.

Over den officier van den staf, belast met het bestuur van de inwendige dienst van den staf.

Deze officier, hebbende den graad van kolonel, is belast met al de onderdeelen van de inwendige dienst van den staf, alsmede met de daartoe behoorende administratie. Hij bestuurt de correspondentie, met uitzondering van het gedeelte dat in de bureaux der archieven verrigt wordt. De gewone correspondentie wordt door hem onderteekend, maar belangrijke dépêches worden aan de handteekening van den opperbevelvoerder onderworpen.

Hij heeft den titel van brigadier der pontonniers en der pionniers; hij ontvangt de rapporten wegens al wat de dienst van deze korpsen raakt, en deelt die iederen dag aan den kwartiermeester-generaal mede.

Bij elken nieuwen veldtocht formeert hij eene lijst van het personeel van het hoofdkwartier. Deze lijst wordt aan de

goedkeuring van den kwartiermeester-generaal onderworpen, en behelst de namen dergenen, die in het hoofdkwartier zelf gehuisvest moeten worden, en die welke in de omstreken kunnen kantonneren. Het is volgens dezen staat dat men de logementen bepaalt.

Het aantal tafelhouders en zoetelaars, in het gevolg van het hoofdkwartier, is onbepaald. Men regelt het gewoonlijk naar gelang der omstandigheden en hulpbronnen welke de landstreek oplevert waarin de oorlog gevoerd wordt.

Te dien aanzien moet de kwartiermeester-generaal zich verstaan met den adjudant-generaal, die aan deze personen de vergunning toestaat van hunne nering te mogen uitoefenen.

De kwartiermeesters en fouriers van den staf zijn toegevoegd aan den kolonel, die met de details van de inwendige dienst belast is, om de logementen te regelen en de rekeningen te houden. Hij moet een waakzaam oog op deze comptable officieren houden, opdat er geen te kort bij hen plaats hebbe.

Hij heeft altijd de noodige fondsen in handen voor de gewone en buitengewone uitgaven, te weten: voor het traktement der officieren van den staf; voor aankoop van kaarten, plans, bureau-behoefden, voor de geheime uitgaven van de politie; voor het onderhoud der krijgsgevangenen, enz. Hij is persoonlijk verantwoordelijk wegens het besteden van deze fondsen. Hij moet een register houden van al de uitbetaalde sommen aan de officieren, gelijk ook van die welke zij uit andere schatkisten van den Staat ontvangen hebben, ten einde de staten van verevening te kunnen opmaken. In het houden dezer rekeningen zal hij geen zorg genoeg kunnen aanwenden, want het leven der comptabele officieren in oorlogstijd somwijlen blootgesteld zijnde, zou het kunnen gebeuren, dat men uit nalatigheid, onwillens verzuimen beging, die zoo tot nadeel der belangen van den Staat, als van die der particulieren zouden kunnen uitloopen; hetgeen, in geval van overlijden van den comptabele, mislagen en lange herzieningen zou te weeg brengen. Ter toelichting moge een voorbeeld dienen: Men geeft dikwijls aan officieren zeer zware sommen uit de kas der werkzaamheden voor den werker der retranchementen, enz.; daar het mogelijk kan zijn, dat een hunner sterft, alvorens daarvan rekenschap gedaan te hebben, zoo zou het moeilijk worden, indien zulks gebeurde, het rigtig gebruik dezer gelden na te gaan, indien men er niet artikelswijze aantekening van gehouden had.

Tot staving van al de buitengewone uitgaven, zal hij stukken overleggen, die door den kwartiermeester-generaal of door eene andere bevoegde autoriteit ondertekend zijn.

Indien er aan het hoofdkwartier vijandelijke deserteurs of krijgsgevangenen aankomen, verwittigt men er de regimenten van, opdat zij diegenen die dienst mogten willen nemen, zouden kunnen aannemen, en onderzoeken of zich ook deserteurs onder deze krijgsgevangenen bevinden.

De vijandelijke deserteurs en de krijgsgevangenen worden ondervraagd door een officier van den staf nopens de sterkte en de positie des vijands, en een fourier van den staf schrijft vervolgens hunne namen, voornamen, hunnen ouderdom, graad, enz. op, in een tot dat einde aangelegd register.

De krijgsgevangenen die bij de keizerlijke troepen verlangen dienst te nemen, worden in de onderscheidene regimenten van de armee ingelijfd; die, welke zulks weigeren, worden door een officier van den staf naar het depôt der krijgsgevangenen geleid.

Wat aangaat de vijandelijke deserteurs, die niet willen dienen, aan deze wordt een paspoort afgegeven naar de landstreek, alwaar zij verkiezen zich te vestigen, hen daarbij gelastende zich niet buiten den aan hen voorgeschreven' weg te begeven, op straffe van aan hunne respectieve mogendheden uitgeleverd te worden. De voorzigtigheid gebiedt, deze lieden niet uit het oog te verliezen en hun altijd van 't leger verwijderd te houden.

De lijsten der krijgsgevangenen worden ondertekend door den officier die met de inwendige dienst van het hoofdkwartier belast is.

Eene der voornaamste dienstverrigtingen van dezen zelfden officier, is het opzigt over het journaal der militaire operatiën. Dit journaal, hetwelk de extracten der rapporten van de generaals en der gedetacheerde officieren van den staf bevat, moet in eenen duidelijken en naauwkeurigen stijl bijgehouden worden, de onpartijdigheid van den geschiedschrijver moet er in doorstralen. De ontwikkeling der plans en de uitvoering der operatiën komen er in voor. De officier van den staf met deze dienst belast, bekomt een of twee mede-arbeiders, die hij uit zijne ambtgenooten verkiest; edoch men moet zich wachten, van dit boek, dat dikwijls belangrijke geheimen inhoudt, aan ieder vreemd persoon ter inzage te geven.

Ten einde de nazoekingen in de bureaux gemakkelijk te maken, moet men eene naauwkeurige registratie, volgens alphabetische orde, opmaken van al de stukken die tot de dienst betrekking hebben; maar de documenten rakende de militaire operatiën, moeten van de overige papieren afgezonderd en bijzonder genummerd worden.

De officier belast met de inwendige dienst, moet eveneens

zorgen voor het behoorlijk inpakken in de legerwagens (*caissons*) van al de geliasserde papieren (*dossiers*), cartons, plans, enz., enz., in voege dat er gedurende den marsch niets beschadigd worde. De wagenmeester van den staf blijft in persoon verantwoordelijk voor den goeden staat der *caissons*.

Over de gedetacheerde officieren van den staf.

De functien der officieren van den staf, bij de korpsen en bij de divisien gedetacheerd, zijn dezelfde als die der officieren welke bij het voornaamste legerkorps, of bij het groot hoofdkwartier gedetacheerd zijn.

De oudste officier van den staf is de hoogste in rang en is er altijd de chef van; wat de kwartiermeester-generaal verrigt, wordt door hem in 't klein uitgevoerd.

Bij de groote legerkorpsen, die onderscheidene officieren van den staf hebben, worden de functien van commissaris-generaal van oorlog, door den tweeden in rang vervuld (ten ware de opperbevelvoerder deze betrekking aan een officier van den staf speciaal opgedragen had), en hij ontvangt al de instructien van den titelvoerenden van dezen post, die het groot hoofdkwartier nimmer verlaat.

Een derde officier vervult de functien van adjudant-generaal. De oudste kapitein houdt het journaal der operatiën, bestiert het bureau der archieven, alsook de inwendige dienst van het hoofdkwartier der gedetacheerde korpsen.

Deze zelfde dispositiën betreffen ook de kleine divisien. In een oogenblik van drukte kunnen al de officieren aan het hoofdkwartier in het werk gesteld worden.

De gedetacheerde officieren bij de gedeelten van korpsen, moeten gestadig het terrein onderzoeken en de vijandelijke positiën verkennen. Zij blijven, om zoo te zeggen, aanhoudend te paard zitten. Door dusdanige voorzorgen verkrijgt men voordeelige uitkomsten.

De groote verkenningen worden door den officier van den staf, die de hoogste in rang is, verrigt. Iedere veertien dagen maakt hij aan den opperbevelvoerder een rapport wegens al de verrigtingen die gedurende de veertien dagen hebben plaats gehad. Viel er nochtans in dezen tusschentijd een belangrijk gevecht voor, dan zal men er op staande voet verslag van doen, en de officier met de inwendige dienst belast, zal, zulks geschikt oordeelende, zich in eigen persoon van deze missie bij den kwartiermeester-generaal kunnen kwijten.

Gedurende den marsch der troepen en bij de veldslagen, verlaat deze officier de bevelvoerders der gedetacheerde korpsen

niet, ten ware dat hij zich op hun bevel naar een hoofdpunt begeven moest om eenen aanval of eene verdediging voor te bereiden.

Bij de gedetacheerde korpsen doet hij dezelfde functien als de kwartiermeester-generaal bij het hoofdkorps. Hij waakt dus voor het geheel van alle operatiën en maakt de kommandanten der korpsen den uitslag bekend. Vooral moet hij zorg dragen van zijne communicatiën met de andere korpsen te onderhouden, en zich door den vijand niet te laten afsnijden.

Indien deze officier zich bepaalde tot de letterlijke uitvoering der bevelen van de kommandanten der korpsen, zou men hem van onverschilligheid of onbekwaamheid kunnen beschuldigen. Hij dient dus, zooals hierboven reeds vermeld is, al de zwarigheden vooruit te zien, aan de kommandanten kennis te geven van zijne overwegingen en zijne eigene aanmerkingen hun mede te deelen; maar, al is hij ook natuurlijkerwijze hun raadsman, zoo moet hij toch nimmer uit het oog verliezen, dat hij tevens aan hen ondergeschikt is, en dat hij, in deze hoedanigheid, zich moet onthouden van alle uitlegging die tot misverstand zou kunnen aanleiding geven.

Door zich dusdanig te gedragen, zal hij de achting en toegenegenheid zijner opperhoofden verwerven, terwijl de dienst met even veel genoegen als naauwkeurigheid zal verrigt worden.

Het journaal der operatiën van deze gedetacheerde korpsen, moet gehouden worden op de wijze als die van het hoofdkorps. Het verslag der operatiën, vergezeld van eene welwillende kritiek, moet aan den opperbevelvoerder, toegezonden worden door den officier van den staf die met deze partij belast is. Deze soort van journaalen zijn kostbare documenten voor het zamenstellen van het algemeen journaal der militaire operatiën en voor de geschiedenis der oorlogen.

Het gemeen belang vordert, dat men eveneens rekenschap doe aan den opperbevelvoerder der goede en slechte operatiën der chefs van de korpsen. De officier aan wien deze taak opgedragen is, moet zijne rapporten altijd aan de kommandanten der korpsen onderwerpen, en nimmer iets voor hun verborgen houden. Het is te veronderstellen dat deze rapporten zelden iets anders behelzen dan eene juiste waardering van de dapperheid van den soldaat, en der voorzigtige dispositiën van zijne opperhoofden. Gebeurde het ondertusschen dat de officier van den staf verplicht wierd, pligtshalve, smartelijke waarheden aan den dag te brengen, en met gestrengheid eenige maatregelen der kommandanten

van de korpsen te beoordeelen, dan zullen deze, innig overtuigd van de rechtschapenheid en de rondborstigheid van dezen officier, hem als eenen geheimen controleur van hun gedrag te beschouwen, en regt doen wedervaren aan de zuiverheid zijner voornemens.

Alhier eindigt het werk van den heer VON WERKLEIN. De volgende aanmerkingen omtrent de functiën van den officier belast, met de directie der geheime politie, zijn van eenen Duitschen officier van den staf.

Deze begint met een opmerkelijk woord van den Graaf VON KINSKY aan te halen: « Men moet, zegt deze generaal, « de nieuwstijdingen die men door de afzendingen ontvangt, « beschouwen even als koopwaren, welke men niet betaalt « dan nadat zij geleverd zijn.»

Deze klaarblijkelijke waarheid is zeer juist; want, vooraf betalende, verkrijgt men wel zeer vele inlichtingen, enz., kenteekenen, maar ook een aantal leugens.

Daar het geld intusschen niet altijd de eenige drijfveer is dezer afzendingen, en daar zeer dikwijls andere driften hen aanzetten, zoo dient de officier, die met de geheime politie belast is, zorgvuldig den man te bestuderen dien hij in het werk stelt, om daarna den graad van vertrouwen te beoordeelen, welke hij aan zijne rapporten kan toekennen.

De bespieders, waarvan men de beste partij kan trekken, zijn die, welke men *dobbette Kundschaftler* noemt, dezulke namelijk die ter dienste van de beide partijen zijn.

Het zijn ook de gevaarlijkste, indien men niet het geheim bezit, hen, door het lokaas van het goud, aan zich te verbinden of door andere middelen te verleiden.

Er is eene derde soort van afzendingen, die niet regtstreeks tot den vijand gaan, die zich niet blootstellen, en die nogtans even nuttig als de andere zijn. Deze afzendingen hebben agenten, die hen *au courant* houden van al hetgeen wat gebeurt, en het is bij deze, dat men, als aan den oorsprong van alle nieuwstijdingen, zal kunnen putten.

Onvermijdelijk is het dus voor den officier die met de geheime politie belast is, dat hij eene contrôle houdt van al de tijdingen die hem toekomen, ten einde er voor het algemeen welzijn gebruik van te kunnen maken.

Wanneer men meer bespieders tot hetzelfde doeleinde gebruikt, moeten zij elkander niet kennen. Men moet hun 't geen men verlangt te vernemen, naauwkeurige opgeven, zonder hen met de ware oogmerken bekend te maken, en hen doen gevoelen, dat men zich met geene oppervlakkige berigten vergenoegt, maar dat zij een naauwkeurig verslag behooren te geven van alles wat zij in het vijan-

delijk kamp gezien en gehoord hebben; dat zij de verschillende bewegingen des vijands, het aantal en de soort zijner troepen, den geest en de hulpbronnen van zijn leger, de namen der regimenten, de uniform, en in het algemeen al wat voor zijne tegenstanders van belang kan wezen, op eene stellige wijze moeten opgeven.

Het is voorzigtig zijne afzendingen nimmer bij hunne eigentlijke namen te noemen, maar ze door hunne voornamen of onderstelde namen te kenmerken.

Ofschoon het bekend is dat de vijandelijke deserteurs dikwijls vlejers en der waarheid ontrouw zijn, moet men hen nogtans aandachtig ondervragen, wijl hetgeen zij zeggen, bijzonderlijk ten aanzien van het karakter hunner chefs, altijd goed is te weten.

Eveneens is het gesteld met de inlichtingen welke de krijgsgevangenen kunnen verschaffen.

Het is overbodig te zeggen, dat het lot van een leger somwijlen kan afhangen van het berigt door eenen bespieder gegeven; dit is eene waarheid door iedereen erkend. Bij gevolg moet men al de middelen, waarover men kan beschikken, in het werk stellen om deze agenten te noodzaken opregt en getrouw te werk te gaan, hun bovendien telken reize slechts een zeer beperkt vertrouwen toekennende.

SCHETSEN, BEELDEN, PORTRETTEEN;

WAARHEID EN PHANTASIE.

TROM EN HOORN.

Der soldaaten klok, die 's borgers slaep verbreekt,
En uyt syn koopren buyck des donders tael spreect,
Aemporder van den moet, voorlooper in gevaeren, enz.

Kameraad Lodewijk!

Eer ik uw luimig artikel in N°. 4 van den *Spectator* gelezen had, was ik vóór de trom gestemd, zonder echter tegen den hoorn te zijn. Maar zie, ik werd door uwe geestige voordragt zóó meegesleept, dat ik bijna met u zoude hebben kunnen uitroepen: «Leve de hoorn, weg met de trom!» Doch het was maar een roes; uw aardige schrijfrant en piquante stijl hadden mij bedwelmend. Na een nacht slapens, en terwijl ik het onderwerp nog eens in mijne gedachten overwoog — iets dat ik vroeger reeds meer gedaan had — keerde ik tot mijne vorige denkwijze terug; ik ben nog voor de trom, zonder tegen den hoorn te zijn.

In tijd van vrede is de trom, even als de krijgsman zelf, een ongelukkig voorwerp. Als de tamboer zich in het stille garnizoen wat te dicht in de nabijheid van bewoonde huizen laat hooren of oefent, loopen de bureu naar den plaats-kommandant en klagen steen en been, tot dat de trom naar een achterhoek van wal of

singel verbannen is. Dat doen die bureu in tijd van vrede, maar, ontsluiten zich de poorten van den Janus-tempel, worden de grenzen bedreigd, zie, dan worden de hekken verhangen, dan krijgt het tromgeluid plotseling eene andere uitdrukking, dan volgen burgers en soldaten den slaapverbreker met geestdrift; en als dan een' troep met slaande trom nadert of uitrukt, zie, dan vliegen de bureu haar te gemoet, dan doet het tromgeluid de harten sneller kloppen en de vrouwenwang van ontroering verbleeken. Arme trom! uw lot is gelijk aan dat van den soldaat die uwe koperstem volgt; gij zijt in vrede-tijd een nutteloos, kostbaar voorwerp, in tijden van oorlogsgevaar wordt gij geëerd en geacht. Foei, kameraad **LODEWIJK**, dat ook gij de trom beschimpt! Heeft dan de lange rust van het garnizoensleven uw gehoor vertroeteld, uwe zenuwen verzwakt? Geeft het tromgeroer u hoofdpijn, — dan zijt gij bij eene 1^e fuselier-kompagnie te beklagen; benijdt mij dan vrij, ik behoor zoowat tot eene achterste flankerkompagnie, dáár hoor ik niets dan een' blaauwen galm van ons anders zeer goed hoornmuziek, dáár loop ik dan ook dikwijls met mijne sectie uit den pas.

Het is te verhelpen, als uwe tamboers den marsch te veel met roffels vermengen, de deugnieten slaan gaarne de gebroken, en als hun majoor niet oppast, doen ze het allen, zoodat het thema van den marsch overstemd wordt, en er niets wordt gehoord dan ordelooze variatiën zonder cadence. Maar dat gebeurt alleen als de majoor of maitre de tamboers baas laat spelen: in een welgeordend trommen-orchest slaat slechts één tamboer de gebroken.

Gewis, uit een muzikaal oogpunt beschouwd, staat de trom op geen zeer hoogen trap, maar zij behoort ook niet uitsluitend tot het harmonische gebied van Apollo, zij spreekt veeleer de forse, de gebiedende toon van Mars.

Volgens de tegenwoordige wijze van oorlogvoeren zou de trom een lastig, ondoelmatig meubel zijn, de tamboer zou een nutteloos strijder wezen! . . . Tamboer van Wagram, waar zijt gij, kom hier en toon ons uwe *« baguettes d'honneur! »* Tamboers van **NAPOLEON**, die onder het slaan van den stormmarsch op het slagveld gesneuveld zijt; tamboers, ridders van het Legioen van Eer, staat op uit uwe graven, treedt op voor uwe aangerande eer! **O LODEWIJK, LODEWIJK**, indien ik tamboer ware!

Er zijn toen tamboers geweest, die den stormmarsch in de laatste oogenblikken slechts met een' stok sloegen, ja, want somtijds had een kogel hun den anderen arm verbrijzeld!

Maar die tijden zijn voorbij, en daarom springen wij liever uit dat tijdsgewricht van oorlogsroem, in het tegenwoordig tijdvak van vrede terug. Welnu **LODEWIJK**, hetzij ik op detachement ga, of een transport lotelingen hale of brenge, of al trekt de hoofdwacht maar op, dan verkies ik een' tamboer boven een' hoornblazer. Is het geen lust zulk een' levendigen, ranken knaap aan het hoofd te hebben, die uwen troep geregeld en gemakkelijk laat marcheren, zelfs op den langen weg, en wiens armen onvermoedbaar schijnen? Zie hem eens daarheen stappen met dat jeugdig gelaat, dien schelmschen oogopslag, de chakot alles behalve regtstandig, met zwartgemaakte haartjes op de boyenlip in plaats van knevels, en, zooals de volksdeun luidt, met de stokken stijf en de armen sierlijk gehogen! Zulk een tamboer is eene der bevalligste typen uit de hedendaagsche legers.

Stel daar uwen hoornblazer eens tegenover, die, na twee of drie reprises geblazen te hebben, het instrument weder onder den regter arm stopt, en zijnen troep onder de diepste stilte ordelijk laat marcheren als het weinige en geoeffende soldaten zijn, maar

zijn het, zoo als gewoonlijk, halfgeoeffende miliciens, weg is de tijdmaat en de militaire gang! En hoe wordt de marsch soms geblazen! Het gelaat van den Hoorblazer (vroeger halvemaanblazer) wordt paars en blaauw, de aderen zweffen hem op het voorhoofd; hij maakt niet zelden een jammerlijk, medelijdenwekkend figuur. En wordt zijne embouchure hem ontrouw, schiet de adem te kort, of glijdt het mondstuk door een' mispas van voor de lippen weg, hoor dan die gescheurde, valsche toon eens aan: Bah! Het is den straatjongens te vergeven zoo ze hem dan uitlagchen; de honden zelfs betuigen hem hunne antipathie, door een niet minder treffend gehuil. Ik heb mijn' hoornblazer zoo dikwijls met een beschaamd gelaat het zwijgen opgelegd. Neen, dan heeft de tamboer een vrolijker, een bevalliger soldaten-figuur!

De trom is geene oude, verwelkte matrone; de trom is een waardig zinnebeeld van den krijg, evenzeer tot de verbeelding sprekende als het zwaard of de kanonkogel.

Als ik het geroer eener trom hoor, denk ik aan een krijgstroep; ook het hoorgeluid wekt datzelfde denkbeeld op, maar hoe dikwijls trad ik teleurgesteld van het venster terug; het was de diligence van **KOENS**, of het postkarretje.

Maar in ernst, **LODEWIJK**, de trom is een onontbeerlijk instrument voor het wapen der infanterie, en ik wil trachten u hiervan te overtuigen.

De infanterie heeft behoefte aan een klankgevend voorwerp, dat lang achtereen en zonder veel inspanning kan bespeeld worden. Het heeft geen betoog dat de trom, met behulp van stokken door de handen bespeeld wordende, beter aan die vereischten voldoet, dan de hoorn of elk ander blaas-instrument, in de bespeeling afhankelijk zijnde van lippen, tongslag en ademtogt. De marsch is de zwakke zijde der infanterie, en hij moest hare sterkste zijde: « hare kracht is in de voeten gelegen, » heeft een groot veldheer gezegd. Om te marcheren is hoorn of ander muziek opwekkender dan tromgeluid, maar de blazers moeten na eenige minuten door vermoeidheid ophouden, tamboers daarentegen slaan den marsch uren lang. Om dezelfde redenen is de trom geschikter dan de hoorn om rekruten in de tijdmaat van den pas te oefenen; van daar **LODEWIJK**, dat men bij sommige onzer flankbataillons voor die instructie, tamboers van de fuselier-bataillons leent.

Gij hecht bijzonder aan het ondoelmatige der trom voor het tirilleren. Voor de signalen van het verstrooide gevecht, is de hoorn beter dan de trom, dat is onbetwistbaar, en indien de onafhankelijkheid van den Staat en tirailleur te behouden ware, riep ik gaarne met u: weg, weg met de trom! Maar uwe beschouwing over de tegenwoordige oorlogsvoering kan ik volstrekt niet deelen; ik geloof veeleer, dat indien onze grenzen en liniën alleen volgens de verstrooide vechtwijze en onder hallali's verdedigd werden, en als er bij de toegangen en op de beslissende oogenblikken, niet met geslotene troepen pal gestaan en in den stormpas aangevallen werd, het er met de landsdefensie, wat de infanterie betreft, slecht zoude uitzien. Voor den nadruk en den zamenhang van dusdanige aanvallen nu, is de stormmarsch van trommen zeer noodzakelijk, vooreerst als maatgevoel, maar vooral omdat de indrukwekkende vormklanken op het moreel van den soldaat invloed hebben. De massa's hebben die aansporing noodig; bestonden ze enkel uit **LEONIDASSEN**, ik zou met u zeggen, neen; maar, ze zullen wel grootendeels zamengesteld zijn uit Nederlandsche militiepligtigen van de 19^e eeuw. Bovendien, eer de infanterie in den strijd is, eer zij tirilleert of met de bajonet aanvalt, moet zij marcheren, veel en dikwijls marcheren; eer zij

marcheert moet zij den pas leeren, en daartoe is de trom een doelmatiger en beter instrument dan de hoorn. Overigens, door de tegenwoordige organisatie onzer infanterie is er, meen ik, genoeg voorzien in de behoefte aan tirailleurs. Twee jager- en acht flank-bataillons — dus ruim een vierde gedeelte der veld-bataillons — hebben niets dan hoornblazers in het kader, en worden bij voorkeur in de verstrooide vechtwijze geoefend. Dat ook de zware- of linie-infanterie moet kunnen trilleren, en zulks op hoorignalen dient te verrigten, ben ik geheel met u eens, en herinner u te dien opzichte, dat er bij ons leger te velde in den oorlog tegen België, bij de fuselier-kompagnieën van vele regimenten, behalve tamboers, ook één hoornblazer was ingedeeld: een maatregel welke, bij het op voet van oorlog brengen des legers, te herhalen zoude zijn. Mogt gij dit reeds nu, in tijd van vrede, tot stand willen zien brengen, . . . welnu, kameraad **LODEWIJK**, dat help ik u wenschen, maar betoon gij mij dan wederkeerige toegevenheid voor mijn tamboer.

De kosten der eerste aanschaffing en des onderhouds van de trom, zijn grooter dan die van den hoorn; dit is onwederlegbaar door cijfers bewezen. Vergun mij daaromtrent slechts ééne opmerking. Nog nimmer heeft een tamboer zich door het tromslaan eene ziekte of den dood berokkend; hoe menig hoornblazer daarentegen zag men met geknaakte borst de gelederen verlaten; meer dan een heb ik aan de gevolgen eener bloedspuwing zien begraven. Welke bezuiniging verdient nu de voorkeur, die op gezondheid en leven, of die van eenige guldens?

Gij noemt de trom volmaakt onbruikbaar in den regen. Het is waar, bij aanboudenden regen wordt het kalfsveld, tegelijk met degenen die het dragen en volgen, door en door nat, en de trom krijgt die bekende, doffe basstem. Het groot bezwaar van die kortstondige ontstemming kan ik echter niet bevroeden.

Gij zwijgt — welligt uit eerbied — van die andere gelegenheid waarin de trom dof en somber klinkt: als zij namelijk met rouwfloers is bekleed, en den ontslapen krijgsmans naar het graf geleidt! Gij vergelijkt de trom bij eene oude, verwelkte matrone, met eene samaer en een hoepelrok, — ik beschouw haar als een immer jeugdig beeld, dat bloeiend uit des dichters verbeelding schiet, zoowel in den verheven krijgssang, als in het eenvoudige volkslied.

Gij bekent, een compleet stel tamboers staat goed aan het hoofd eener kolonne; gij herinnert u met genoegen zulk een regiment infanterie uit vroegere dagen, met die baardige sappeurs, die blinkende trommen, en dat schoone krijgsmuziek aan het hoofd, — en gij-zelf, gij knaagt aan het eenig overblijfsel dier vroegere schoonheid. Is dan de infanterie het eenig wapen waarbij alle uitwendige pronk overbodig moet geacht worden, en waarbij alleen het nuttige en strikt noodzakelijke moet behouden blijven? Eilieve, beschouw eene rijdende batterij, een eskadron lansiers of dragonders in groote tenue! Is er in de kleeding en het voorkomen van die troepen niet veel dat enkel tot versiering strekt en tot de zinnen spreekt? En hebben niet zij, die zulks verordenen, eene grondige kennis van het soldatenhart? Waarom dan bij de infanterie niets van dat alles; zijn onze soldaten dan sterkere filosofen dan die der kavallerie of artillerie?

Kameraad **LODEWIJK**, ik durf mij niet vleijen, door mijn geschrijf de helft van den indruk op u te weeg gebragt te hebben, welken uw «*Hoorn en Trom*» op mij heeft gemaakt. Evenwel, ik houd u voor een geestig en geletterd kameraad, en op het gemoed van zulk een man heeft de waarheid (ik heb getracht haar te spreken) altoos veel invloed. Ik zou u zoo gaarne met mij den wensch zien deelen, dat er bij onze infanterie hoorns

en trommen mogen blijven; Hoorns, omdat zij onverbeterlijke signaalgevers zijn, en, tot harmonie vereenigd, eene krijgshaftige muziek voortbrengen; trommen, omdat zij hoogst nuttig zijn bij de oefening in den pas, op marsch, en bij de charge.

CAREL,
2^e Luitenant.

MANÈGE-LESSEN, THEORIEN, ENZ. BIJ DE KAVALLERIE.

(Ingezonden.)

Er zijn onderscheidene bezigheden die, ingevolge de tegenwoordig in gebruik zijnde voorschriften, bekend onder den naam van *tableaux*, gedurende den winter aan de officieren, zonder onderscheid, bepaaldelijk zijn gelast en hun menig onaangenaam uur bezorgen.

Onder deze bezigheden mogen wij wel in de eerste plaats de Zaturdagsche manège-lesse rangschikken. Alle zaken die uit zich-zelve niet aangenaam zijn, moeten, zal men er het verdrietige van voorbijzien, ten minste eene nuttige zijde hebben: nu vragen wij in gemoede, welke nuttigheid kan er in gelegen zijn, officieren die 20 à 23 jaren en langer ophielden rekruten te zijn, officieren die de hoogere rijkunst aan de rijsscholen te 's Gravenhage en te Breda beoefenden; officieren, eindelijk, die sedert jaren eskadrons-chefs waren, nog altijd als rekruten te behandelen en hen eenmaal in iedere week, gedurende een uur, door eenen hoofd-officier gekommandeerd, de ruiterschool te doen doorloopen.

Geen van de zoodanige officieren toch zullen, mogten zij zich in hunne jeugd kwade gewoonten eigen gemaakt hebben, op hunnen gevorderden leeftijd die gewoonten afleggen; zelfs in de veronderstelling dat er waarlijk onderrigt gegeven werd, is het immers eene dwaasheid officieren, die 40 jaren en meer bereikt hebben, te willen leeren rijden. — Doch niet alleen dat een bepaald nut het doel hier niet zijn kan, er is meer: het is ook vernederend voor den officier op dien leeftijd en in dien rang; vernederend niet slechts in zijne eigene oogen, maar ook in die zijner onderhoorigen, wanneer zij hem het paard van den stal zien halen, om de zoogenaamde rij-les in de manège bij te wonen, want daardoor verliest de officier de *auréole* die hem in het oog zijner ondergeschikte ruiters omgeven moet. De op die wijze gedwongen manège-les heeft geen nut hoegenaamd, en, dewijl zij geen nut aanbrengt, indisponeert zij de officieren; zij doet dit te meer, daar de pelotons- of eskadrons-kommandant die zijn pligt doen wil, die, voor de manège-oefeningen van het kader aangewezen dag, vroeger uitsluitend bestemd tot huisboudelijke bezigheden en inspectiën, zoo zeer behoeft, om zich van den staat waarin zich het equipement en harnachement bevindt, te verzekeren; eene bemoeijng waartoe geen andere dag der week, om redenen die ieder een bekend zijn, zoo geschikt is.

Wil men het rijden bij de officieren aanmoedigen, in stede van teguzin bij hen op te wekken, men stelle dan de manège dagelijks een paar uren ter hunner beschikking en verschaffe hun daardoor de gelegenheid hunne paarden, inzonderheid hunne jonge paarden, naar eigen goeddunken, en niet op kommando, te oefenen en te rijden. Mogt het Hooge Bestuur dan tevens goedgevinden aan de luitenants het 2de ration fourage weder te geven en, in het algemeen, vrijstelling van belasting te verleenen voor een eventueel aangekocht 3de paard, zoo zou hiermede aan eene zoo algemeen erkende behoefte en aan een menigmaal geuit ver-

langen voldaan zijn. Daarenboven zoude men wel doen die officieren welke de hierboven bedoelde rijsscholen nog niet bijwoonden, bij de regimenten in de gelegenheid te stellen; aldaar van de door hunne kameraden verkregen ondervinding partij te trekken en hen te dien einde de manège twee à drie uren 's weeks af te staan, uren op welke naar goedvinden zoude kunnen worden deelgenomen aan rijkunstige bijeenkomsten, onder de leiding van eenen officier, als onderwijzer gekozen uit de zoodanige, die met vrucht den rijcursus te 's Gravenhage of te Breda gevolgd hebben. Indien deze bijeenkomsten de verdienste van niet gedwongen te zijn, behielden, zouden voorzeker slechts enkele officieren zich daaraan onttrekken, en zouden wij allengs, niet slechts goede ruiters, maar ook goed afgerigte paarden voor het front der eskadrons bekomen, inzonderheid dan, wanneer door de zorg van het Hooge Bestuur, eene, uitsluitend voor officieren bestemde, remonte ons, beter dan nu, in staat stelde ons van goede rijpaarden te voorzien. — In de tweede plaats dient voorzeker als even doelloos en vernederend genoemd te worden, het uur waarop, des Woensdags, de officieren zich vereenigen moeten, om, even als rekruten, met de lans, de karabijn, de sabel, of wel in eene schermzaal, in den toon van 't kommando, geëxerceerd te worden. Bij oude soldaten, al kennen zij hun wapen, heet het, dat men den man bezig houden moet: is dit dan bij officieren evenzoo, en moet de officier even als de soldaat bezig gehouden worden? Wij veronderstellen den officier, wien op het oogenblik geene dienstpligten naar kazerne of stallen roepen, in zijne woning onledig met deze of gene bezigheid, met het bestuderen van een of ander belangrijk werk over... onverschillig welk vak; doch het is half één uur, over een half uur moet hij, even als een rekrut, onder het geweer staan of de lans dragen, enz., enz. Waarom? Kan hij zijne ondergeschikten niet behoorlijk in de behandeling van hun wapen onderrigten; heeft hij geen toon van kommando....? Niets van dit alles, hiervan is geen kwestie; het staat op het tableau, dit is genoeg, en wij weten immers sedert jaren bij ondervinding, dat allen op dezelfde hoogte geschat, mogen wij het zoo eens uitdrukken, over denzelfden kam geschooren worden: toon van kommando in een besloten vertrek! even alsof des zomers het exercitieveld geene gelegenheid genoeg aanbod tot oefening, of wel tot berisping van die officieren, wier toon van kommando te wenschen overlaten mogt! Indien wij niet vreesden langdradig te zijn, zouden we onze denkbeelden breeder ontvouwen, doch wij willen slechts aanstippen, en nu nog een paar woorden zeggen over het doellooze van zoo menig uur, waarop, ingevolge het tableau, tweemaal per week, zoogenaamd theorie gehouden wordt. Voorzeker, er is theorie en theorie; wanneer nu die bepaalde bijeenkomsten der officieren inderdaad leerzame beschouwingen ten doel hebben, die aanleiding kunnen geven tot discussiën over belangrijke onderwerpen, betrekking hebbende op het krijgswezen in het algemeen, of op het eigen wapen in het bijzonder, en in verband met de andere wapens van het leger, dan zijn wij er verre af die bijeenkomsten en leerzame voordragten van sommige chefs te wraken; doch wanneer daarbij niets anders kwestie is dan van reglementen van administratie of van exercitie, die ieder onder-officier kennen moet, wil hij zich niet strafschuldig maken, dan noemen wij die bijeenkomsten kinderachtig en ten hoogste schooljongens waardig. Ieder officier moet zijne reglementen kennen, en daarvan bij de lente-, zomer- en herfstoefeningen, bij de instructie op het exercitieveld doen blijken; kent de officier zijn vak zoo weinig, dat hij, eene enkele vergissing uitgesloten, als pelotons- of eskadrons-kommandant zijnen plicht voor zijn peloton of eskadron niet voldoende weet te vervullen,

men make hem wakker, berispe hem ernstig, zelfs voor het front, of zende hem, des noods, achter hetzelfde, zoo zal hij, in het gevolg wel zorgen zich die exercitie-reglementen eigen te maken, zonder dat men noodig hebbe theorie met hem te houden. Het is een geruimen tijd geleden, dat men kinderen als aanvoerders voor het front riep; wij zijn die kinderschoenen eenmaal ontwassen, en meenen thans regt te hebben als mannen, en niet langer als kinderen, als rekruten gekommandeerd te worden; ook in dezen verhooge men den officiersstand, maar verlage dien niet. De uren die den officier buiten zijne dienstbetrekkingen overblijven, vergunne men hem naar zijn goeddunken te besteden, wel overtuigd dat geene theoriën, hoe ook genaamd, hem baten zullen, die het genie mist, of wien geen heilige ijver voor zijne wetenschap, voor zijne kunst bezielt.

A..... December 1847.

Het schijnt ons, dat het hoofdoel van de vereeniging der officieren in de manège hier voorbij gezien wordt.

De rigting is een beginsel van orde, waarop het bestaan van het front berust. Indien de voor het front geplaatste officieren niet gerigt zijn, doen zij de rigting mislukken. Het eskadron neemt altijd de rigting, welke het door zijne officieren wordt medegedeeld; of, indien men wil dat het eskadron goed zal gaan, terwijl de officieren slecht zijn gerigt, moet men ontkennen, dat de paarden altijd degenen volgen, die hen voorgaan; en wanneer men deze daadzaak, welke de ondervinding ons dagelijks onder het oog brengt, ter zijde schoof, zou het ook waar moeten zijn, dat het eskadron zich niet naar de bewegingen van zijne officieren regelde, hetgeen als eene algemeene stelling, de grootste zwaarigheden zou hebben.

Men is van deze waarheden, welke door de ondervinding worden gestaafd, zoo doordrongen, en men is zoodanig overtuigd van den goeden invloed, welchen de rigting der officieren op den troep, die achter hen marcheert, uitoeft, dat men moet verlangen, dat zij genoegzaam vereenigd worden om de gangen hunner paarden te regelen, en door deze voorzorg, zullen zij even goede guides voor hunne eskadrons zijn, als zij, die verzuimen dit te doen, onderhevig zullen zijn aan ze slecht te laten marcheren. Bij eene stilstaande rigting is deze invloed minder gevoelig, niet van zulk een groot belang als gedurende den marsch; maar als men zich voorbereidt om te chargeren en met den vijand handgemeen te geraken, is het een ander geval, en een slechte marsch in linie, zal zeer bezwaarlijk door eene met éénheid en kracht uitgevoerde charge opgevolgd worden. Geschieden de bedoelde manège-lessen in dezen aangeduiden geest niet, dan is zulks niet aan de instelling te wijten, maar aan de verkeerde wijze van opvatting.

De Redactie.

STUDIËN DER OFFICIEREN. — THEORIËN.

De schrijver van het Mil. Woordenboek, ontving, met betrekking tot het artikel *bibliotheek*, behandeld in den vorigen jaargang, den navolgenden brief van een zeer geacht hoofd-officier der infanterie. In stede van zijn voordeel te doen met de daarin ontwikkelde denkbeelden, gelijk hem was aangeboden, besloot hij aan dien hoofd-officier de toestemming te vragen om den brief in zijn

geheel mede te deelen; van welke toestemming met welwillendheid verleend, hij bij deze gebruik maakt.

Waarde Lexicograaf!

Hetgeen gij van de bibliotheken zegt is, hoewel het een weinig dichterlijk klinkt, evenwel zeer waar, en gaven de goden dat ieder, wien het aangaat, uwe goede bedoeling wist te schatten en in praktijk te brengen! Doch gij spreekt van lezen, en dit is zeker het eenvoudigste wat men van een beschaafd mensch kan verwachten; maar, om te lezen behoort er lust en weetgierigheid te bestaan, en moeten dezen geene impulsie van hooger hand ontvangen? Helaas! hoe hooger men komt, hoe meer men weet.

Om eene instelling, als die waarvan gij spreekt te verkrijgen, zou men moeten beginnen met de boekenverzamelingen uit de handen der Omars te scheuren en ze aan eene commissie te geven. Gelijk het thans is, vindt *la Petite Maitresse* er even goed lectuur als *Roeland IJzervreter*, en de smaak van N°. 1 blijft altijd van overwegenden invloed. Gij kent het spreekwoord: »als August « dronk, was geheel Polen bez . . . . »

Maar op mijne beurt wil ik nu ook eens poëtisch zijn, zelfs wil ik fantaseren. In gedachte heb ik uwe bibliotheek daargesteld, de drie categoriën, van lezers, onder mijne bescherming genomen, en als observateur volg ik nu de dagelijksche beweging. Zelfs door den sigarendamp heen merk ik het afdalend cijfer van bezoekers; ik zie den kapitein van politie met al de officieren der week, uitmakende de drie categoriën; ik hoor hen over den *Juif Errant* of *Monte Christo* spreken, over eene ongelukkige codille van den vorigen avond, over eene visite, een vrolijk avontuurtje, enfin, over den duivel en zijn gezin. Want, de verschillende leeftijden, smaken en neigingen in aanmerking genomen, zult ge moeten toestemmen, dat dit alles geheel eigen is aan uwe categoriën. Welnu, indien nu ieder vogeltje zoo al op zijne eigene wijze zingt en kwaakt, lees dan eens, wanneer gij kunt; het zal u onmogelijk zijn om de afgetrokkene bespiegelingen van *CLAUSEWITZ* te volgen, en dit is misschien nog het minste wat de leeslustige bezoeker uwer model-bibliotheek te be-treuren heeft.

Ge zegt welligt dat het critiseren mij nog al goed afgaat, en zijt verlangend om te vernemen, hoe ik de zaak zou aanpakken; want dat de tegenwoordige militaire leesinrigtingen veel te wenschen overlaten, is iets waarover wij het sedert lang eens zijn. Zie hier dan mijne denkbeelden tot bevordering van militaire kennis; immers dat was het doel, wat ook gij wildet bereiken.

Behalve eene goede bibliotheek wenschte ik nog andere meer active middelen in het werk te stellen. De eigentlijke theoriën zou ik tot hare eenvoudigste gedaante willen herleid zien; dat is, zoo min mogelijk theorie houden. In de uren daartoe bestemd, moest men niets dan reglementen en militaire wetgeving behandelen, en diegenen welke bewijzen gaven daarmede voldoende bekend te zijn, onmiddellijk van het bijwonen er van verschoonen.

Tot het beoefenen van alles wat niet stipt reglementair was, wenschte ik wetenschappelijke bijeenkomsten te vormen, vergaderingen waarin N°. 1 voorzigt, zelfs al kan hij niet lezen. Want

zonder iemand te willen kwetsen, is het evenwel noodzakelijk, dat ik hier doe opmerken, hoe velen mijner collega's hunne militaire opleiding onder geheel andere omstandigheden en in geheel andere tijden hebben genoten, dan de tegenwoordige. Deze zijn niet in de gelegenheid geweest eenen grond te leggen waarop zij kunnen voortbouwen; het zijn thans degelijke, praktische hoofd-officieren; maar er zijn er, onder hen, die niet kunnen lezen, dat wil zeggen: lezen, vergelijken, beoordeelen, gevolgtrekken, en zich eene opinie vormen. Voor de zoodanigen, ofschoon zij zich misschien in de praktijk niet zouden vergissen, is het reeds eene zware corvée, om theorie te houden uit *KERKWIJK* of *VAN MULKEN*, beiden kostjes die men toch slechts behoeft te slikken; en het verdienstelijk werkje van den kapitein *KNOOP* zal hun stellig een onwelkome gast zijn, daar de talrijke voorbeelden uit de krijgsgeschiedenis, geheel voor rekening van den docent blijven.

De chefs zitten dus slechts in mijne vergaderingen voor, en sommigen hebben dan reeds zooveel gewonnen, dat zij hunne oogen niet meer behoeven te vermoeijen op de kleine letters van de werken der Militaire Akademie, en geene bekentenis van onbekwaamheid meer behoeven af te leggen, daár waar zij als onderwijzers hunner officieren moesten optreden. Het decorum blijft dus in dit opzigt behouden.

Ik zoek verder eenige officieren, die zich verbinden om van tijd tot tijd eene voorlezing te houden, bijv. des winters viermaal, en des zomers tweemaal per maand, de instructie maanden hier niet onder gerekend. Wanneer men slechts vier of zes zulke officieren kan vinden, dan hebben zij, zomer en winter door elkander gerekend, reeds tijd in overvloed om zich voor te bereiden. De te behandelen onderwerpen worden door den spreker zelve gekozen, waarbij echter steeds in het oog moet gehouden worden, het doel der zamenkomst: bevordering namelijk en verspreiding van militaire kundigheden. Alle pedanterie moet daarbij worden vermeden, en steeds dient men te zorgen van onder het bereik van het algemeen te blijven. Zelfs de ouderen, die niet, gelijk men zegt, eene wetenschappelijke opleiding hebben genoten, maar die zich nog al dikwijls met hunne ondervinding op den voorgrond plaatsen, zouden aan anderen iets kunnen mededeelen, van hetgeen die ondervinding hun geleerd, of doen zien heeft. Wanneer men mij hier mogt tegenwerpen, dat niet ieder de geschiktheid heeft om daarvan een aaneengeschakeld verhaal te maken, ik antwoord, dat het meer of min keurige der voordragt eene bijzaak is, en dat er altijd kameraden zullen gevonden worden, om daartoe de gediensstige hand te leenen. Met eene weloverlegde leiding eindelijk, zou men trapswijze alle vakken van militaire wetenschap tot onderwerp kunnen nemen; ieder derzelve zou vrijwillig gekozen worden, door iemand die het met eenige voorliefde zou aanvaarden, en derhalve met eenigen waarborg, dat het grondig werd behandeld.

Ik zou het verder niet ongepast vinden, dat men het voorgelezene liet circuleren, opdat de toehoorders het des verkiezende konden afschrijven. Dit laatste evenwel moest niet verplichtend zijn; er bestaat buitendien gelegenheid genoeg om hen, die het noodig mogten hebben copij van het gelezene te nemen, daaromtrent

later aan den toetssteen te wrijven, en zich te overtuigen, of zij al of niet voorwaarts gaan in het gebied van militaire kennis.

In het beoefenen der wetenschappen haat ik allen dwang. Geloof mij, ik weet het bij ondervinding wat daarvan de gevolgen zijn. Op onze tegenwoordige theoriën, waar men gedwongen is te antwoorden en dus ook om te studeren, houdt de ondergeschiktheid, en geenszins de lust om zijne kennis te verrijken, den grooten hoop bij elkaar. Als door eene ingeving des hemels weet men wanneer de tijd verstreken is; alle horologiën komen te gelijk voor den dag; men grijpt naar de schakots; maakt beweging om op te staan; en naauwelijks heeft N°. 1 zijn laatste woord gesproken, of men rukt uit, met eene snelheid, alsof de cholera morbus, of een dolle hond in de nabijheid was; zich vergenoegende met een volgende keer dikwerf stamelende te herhalen, wat acht of veertien dagen vroeger reeds behandeld was.

Ik wenschte dus mijne wetenschappelijke vergaderingen tot aangename bijeenkomsten, en het bijwonen er van tot eene genoegelijke verpligting te maken. Sommige oudere officieren zouden niet meer gedwongen zijn, om gebrekkige antwoorden te geven in het bijzijn van jongere; de jongere, vooral diegenen welke herkomstig zijn van de Militaire Akademie, zouden niet langer aanhoudend moeten herhalen, wat zij reeds in hun 2^e of 3^e studiejaar te Breda leerden, en men zou beter kunnen beoordeelen, of zij voortgingen met zich te bekwamen, dan wel of zij het geleerde verwaarloosden; want vooral op hen zou men het meeste regt hebben te rekenen tot het doen der voorlezingen.

Telkens, eindelijk, zou men bij het instructie-rapport eene opgave kunnen doen van de behandelde stoffen en van de namen der sprekers.

Ik ben van meening, dat een gouvernement regt heeft om veel van zijne officieren te vorderen, en zeer goed kan ik mij vereenigen met hetgeen Rocquancourt daaromtrent in zijne inleiding zegt. Onder anderen beweert hij: «Que ce ne serait pas trop qu'un officier fut en état de remplir les fonctions de deux ou trois grades immédiatement superieurs, à celui qu'il occupe, non seulement dans son arme, mais encore dans les autres,» en tot verdediging van deze en andere billijke eischen besluit hij aldus: «Et qu'on ne dise pas que c'est trop exiger des officiers; car peuvent ils présenter trop de garanties, s'entourer de trop de pré-

cautions, ceux à qui sont confiés la vie de leurs concitoyens, la gloire et le salut de la patrie!» Maar om met een ander niet minder scherpzinnig schrijver te spreken: «l'habileté ne consiste pas à vouloir qu'on fasse, mais à faire en sorte qu'on veuille,» en daartoe geloof ik eenen geschikten weg te hebben aangewezen; want er zou al zeer weinig ambitie en gepaste eigenliefde moeten bestaan, indien niet velen met elkander wedijverden, om de beoelde bijeenkomsten belangrijk en nuttig te doen zijn.

Ik wil daarom niet beweren, dat de taak ligt is om zulk eene lezing zamen te stellen; ik weet te goed hoe gering de moeite soms geschat wordt die u dien arbeid veroorzaakt, en daarom heb ik eene voor het Rijk kosteloze belooning in reserve gehouden, voor hen die daarbij den meesten ijver en bekwaamheid zouden aan den dag leggen; verlof namelijk, met behoud van tractement en gegeven in het schoone seizoen.

En nu om op de bibliotheken terug te komen, zoo wenschte ik die een N°. 1 ben, den overwegenden invloed van alle N°s. 1 in den regel daaruit te boxen, en uit die officieren, welke bij de wetenschappelijke bijeenkomsten, als werkende leden, blijken van kunde hadden gegeven, eene commissie te vormen, die er het toezigt over hield. Deze H.H. konden haar dan spekken, gelijk gij het voorstelt.

En nu kuut gij met deze mijne denkbeelden voordeel doen, ik sta ze aan u af; intusschen eindig ik gelijk gij begonnen zijt.

Nihil . . . . .

NEMO.

DRUKFOUTEN IN DE PROEVEN BETREKKELIJK DE KOSELBAAN,
MILITAIRE SPECTATOR, N°. 6.

Pag. 124, 2e kol., regel 4 van boven, staat: δ dan α;	lees: δ kleiner dan α.
» 127, 2e » » 1 » » » » beproeven minder;	» beproeven als minder.
» 127, 2e » » 1 van onderen, » of;	» op.
» 120, 1e » fig. n ^o . 1, 2e boog, » opsluitingshoek;	» opstuitingshoek.
» 121, 1e » fig. n ^o . 4, ordinat. 130, » 9,830;	» 0,833.
id. ordinat. 430, » 3,322;	» 0,322.
» 123, 1e » 1e taf., onderste regel, » 0°10'43";	» 0°10'13".
» 129, 1e » 2e » regel 6 van bov., » 0°26'35";	» 0°26'35".

TAFEL N°. 1.

PROEVEN betrekkelijk de kogelbaan, genomen in 1842, op de heide van *Dorst*, buiten *Breda*, met een lang metalen kanon van 24 $\mathbb{E}$, gegoten te 's *Hage*, door *Maritz*, anno 1804, gemerkt S¹⁴, N°. 67, zwaar 5785 $\mathbb{G}$; verbust anno 1858. De kogels behoorden tot de grootste soort; de middellijn was 0,1482. De buskruiddlading bedroeg 4 Ned. ponden. Op den kogel was gebracht een strooijen prop, lang en dik 0,15 Ellen, zwaar 0,25 Ned. ponden. De bedding lag onder de gewone helling; de grond achter dezelve was waterpas en zeer zandig.

PROEVEN genomen onder de Elevatie van 0°.

De luchtgesteldheid was op den 29 Junij: Helder met sterken zonneshijn. De wind A, later LA, en ten laatste zeer stil. Worpverheid van den proefmortier, met den kleinen kogel 211,83 Ellen (gemiddeld uit 3 worpen.)

DATUM.	Nummers der schoten.	Terug-loop.	HOOGTE DER BAAN, TEN OPZIGTE VAN HET WATERPASSE VLAK, GEBRAGT DOOR HET MIDDEN DER MONDING, OP AFSTANDEN VAN												AFWIJKING DER BAAN UIT HET VERTIKALE VLAK, OP AFSTANDEN VAN:												Schootsverband op den grond.		Schootsverband op de waterpasse grondlijn.	Uitwaartshoek.	Aanvankelijke snelheid.	Eindsnelheid.	Invalshoek.	Aanmerkingen.
			50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	Afstand.	Afwijking						
29 Junij.	1	1,95	-0,089	-0,464	-0,984	"	"	"	"	"	"	"	"	0	0,12 R	0,34 R	"	"	"	"	"	"	"	"	"	213,1	0,55 R	172,3	-0°3'30"	372,7	339,7	0°42'30"	De eindsnelheden der invalshoeken zijn berekend voor de schootsverband op de waterpasse grondlijn.	
	2	1,90	0,074	-0,021	-0,239	-0,664	"	"	"	"	"	"	"	0,23 L	0,40 L	0,46 L	0,54 L	"	"	"	"	"	"	"	268,8	0,50 L	249,4	0°9'15"	419,8	366,9	0°47'35"			
	3	1,95	-0,374	-0,884	"	0,646	"	"	"	"	"	"	"	0,10 L	0,50 L	"	0,15 L	"	"	"	"	"	"	"	174	0	131,6	-0°21'33"	460,6	429,8	0°46'35"			
	4	1,80	-0,269	-0,624	-1,119	"	"	"	"	"	"	"	"	0,51 R	1,10 R	1,90 R	"	"	"	"	"	"	"	"	"	189,1	2,40 R	161,1	-0°15'20"	507,3	463	0°42'10"		
	5	1,83	0,116	0,126	0,019	-0,236	-0,619	0,319	"	"	"	"	"	0,16 R	0,20 R	0,27 R	0,40 R	0,57 R	0,60 R	"	"	"	"	"	"	281,3	0,55 R	273,5	0°11'50"	480,6	414,4	0°38'20"		
	6	1,94	0,156	0,229	0,096	-0,056	-0,419	-0,831	"	"	"	"	"	0,23 L	0,35 L	0,42 L	0,58 L	0,67 L	0,68 L	"	"	"	"	"	"	351,8	0,80 L	332	0°14'10"	482,4	403,1	0°49'30"		
	7	1,97	0,076	0,014	-0,114	-0,244	-0,709	0,444	"	"	"	"	"	0	0,23 R	0,31 R	0,32 R	0,40 R	"	"	"	"	"	"	281	0,45 R	270	0°9'30"	461,9	399,2	0°43"			
	8	1,94	-0,214	-0,539	"	"	"	"	"	"	"	"	"	0,26 L	0,31 L	"	"	"	"	"	"	"	"	"	179	0,40 L	138,4	-0°10'40"	468,5	434,6	0°35'25"			
	9	1,87	0,036	-0,069	-0,249	-0,391	-0,969	1,721	"	"	"	"	"	0	0,24 R	0,58 R	0,92 R	0,92 R	1,07 R	"	"	"	"	"	"	278	1,00 R	267,5	0°5'40"	489,6	413,8	0°42'10"		
	10	1,99	0,219	0,339	0,304	0,151	-0,106	-0,556	-1,109	"	0,974	1,716	"	0,20 L	0,33 L	0,43 L	0,50 L	0,55 L	0,58 L	0,62 L	"	0,40 R	1,08 R	"	371,3	0,65 L	364,2	0°17'43"	483,5	398,9	0°48'30"			

TAFEL N°. 2.

PROEVEN betrekkelijk de kogelbaan, genomen in 1842, op de Heide van *Dorst*, buiten *Breda*, met een lang metalen kanon van 24 $\mathbb{E}$, gegoten te 's *Hage*, door *Maritz*, anno 1804, gemerkt S¹⁴, N°. 67, zwaar 5785 $\mathbb{G}$; verbust anno 1858. De kogels behoorden tot de grootste soort, de middellijn was 0,1482. De buskruiddlading bedroeg 4 Ned. ponden. Op den kogel was gebracht een strooijen prop, lang en dik 0,15 Ellen, zwaar 0,25 Ned. ponden. Bij de 5 eerste schoten was de bedding waterpas; de grond achter deze zandig en een weinig oplopende; bij de 2 laatste schoten lag de bedding onder de gewone helling en had men de grondlijn en de waterpasse lijn door het midden der monding gaande 0,994 Ned. Ellen doen rijzen.

PROEVEN genomen onder de Elevatie van 0°15'.

De luchtgesteldheid was op den 24 Junij: Bij afwisseling betrokken en helder, met flauwe zonneshijn. De wind vrij sterk RA. Worpverheid van den proefmortier, met den kleinen kogel 210,17 (gemiddeld uit 3 worpen.)
29 Idem: De lucht helder met sterken zonneshijn. De wind A, later LA, ten laatste zeer stil. Worpverheid als boven 211,83 Ellen.

DATUM.	Nummers der schoten.	Terug-loop.	HOOGTE DER BAAN, TEN OPZIGTE VAN HET WATERPASSE VLAK, GEBRAGT DOOR HET MIDDEN DER MONDING, OP AFSTANDEN VAN												AFWIJKING DER BAAN UIT HET VERTIKALE VLAK, OP AFSTANDEN VAN:												Schootsverband op den grond.		Schootsverband op de waterpasse		Uitwaartshoek.	Aanvankelijke snelheid.	Grootste hoogte der baan.	Afstand van dit punt tot den oorsprong.	Eindsnelheid.	Invalshoek.	Aanmerkingen.
			150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	Afstand.	Afwijking.	Lijn door het midden der monding.	Grondlijn							
24 Junij.	1	2,77	"	1,068	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	1,43 L	"	"	"	"	"	"	"	"	"	177,4	0,14 R	"	"	"	"	"	"	"	"	"	De kogel is bij het 1e schot onder de 1e schijf doorgegaan. De eindsnelheden en invalshoeken zijn berekend voor het punt waar de kogel den grond heeft getroffen.	
	2	2,68	0,020	-0,113	1,353	"	"	"	"	"	"	"	"	0,29 R	0,40 R	0,42 R	"	"	"	"	"	"	"	"	231,4	0,23 R	137,4	233,3	0°9'30"	539,6	0,113	80,1	477,4	0°21'35"			
	3	2,75	1,218	1,373	1,310	1,128	0,730	0,113	"	"	"	"	"	0,63 L	0,76 L	1,04 L	1,27 L	1,28 L	1,42 L	"	"	"	"	"	416,5	1,40 L	403,4	441,8	0°42'5"	425,1	1,378	221,3	339,1	0°56'35"			
	4	2,77	1,140	1,565	1,778	1,828	1,763	1,438	1,003	0,438	"	"	"	0,68 R	0,99 R	1,13 R	1,32 R	1,76 R	2,07 R	2,25 R	2,58 R	"	"	"	600,3	1,44 R	557	641,5	0°40'30"	509,5	1,832	287,9	368,4	1°11'30"			
	5	2,78	0,723	0,713	0,543	0,230	1,343	"	"	"	"	"	"	0,17 R	0,39 R	0,44 R	0,63 R	0,89 R	"	"	"	"	"	"	326,2	0,90 R	308,5	332,7	0°31'15"	425,9	0,767	169,9	356,7	0°42'23"			
29 Junij.	6	2,90	-0,059	-0,234	-0,494	-0,999	0,731	"	"	"	"	"	"	0,61 R	0,81 R	0,87 R	0,99 R	1,03 R	"	"	"	"	"	"	318,9	1,03 R	130	305,4	0°8'3"	530,4	0,079	66,1	446,4	0°40'13"			
	7	1,86	-0,149	-0,349	-0,706	"	0,726	"	"	"	"	"	"	0,81 L	0,88 L	1,40 L	"	2,09 L	"	"	"	"	"	"	321,6	1,70 L	108,6	293,6	0°7'20"	507,4	0,060	33,1	426,3	0°46'13"			

TAFEL N°. 5.

PROEVEN betrekkelijk de kogelbaan, genomen in 1842, op de Heide van *Dorst*, buiten *Breda*, met een lang metalen kanon van 24 @, gegoten te 's *Hage*, door *Mauritz*, anno 1804, gemerkt S¹¹, N°. 67, zwaar 5785 @; verbust anno 1858. De kogels behoorden tot de grootste soort; de middellijn was 0,1482. De buskruidlading bedroeg 4 N. ponden. Op den kogel was gebracht een strooijen prop, lang en dik dezelve zandig en een weinig oplopend. Bij eenige schoten, in de tafel vermeld, was de prop weggelaten en de lading alleen met een niet te sterken druk aangezet. De bedding was waterpas; de grond achter

PROEVEN genomen onder de Elevatie van 0°30'.

De lading is geschied met den strooijen prop, behalve de schoten N°. 12, 14, 16, 18 en 20, bij welke de prop is weggelaten. De luchtgesteldheid was op den:
 20 Junij. Betrokken lucht: een weinig regen. De wind R A. Worpverheid van den proefmortier met den kleinen kogel 211,5 Ellen (gemiddeld uit 3 worpen.)
 21 Idem. Betrokken lucht: later regen. De wind flauw en R. Worpverheid als boven 208,77 Ellen.
 23 Idem. Betrokken lucht: afwisselend met zonneschijn; later zware regenvlagen. De wind veranderlijk en sterk; in den aanvang R A, later A. Worpverheid als boven 218,7 Ellen.

DATUM.	Nummers der schoten.	Terug-loop.	HOOGTE DER BAAN, TEN OPZIGTE VAN HET WATERPASSE VLAK, GEBRAGT DOOR HET MIDDEN DER MONDING, OP AFSTANDEN VAN:													AFWIJKINGEN DER BAAN UIT HET VERTIKALE VLAK OP DE AFSTANDEN VAN:													Schootsverheid op den grond.		Schootsverheid op de waterpasse		Uitwaartshoek.	Aanvankelijke snelheid.	Grootste hoogte der baan.	Afstand van dit punt tot den oorsprong.	Eindsnelheid.	Invalshoek.	Aanmerkingen.
			150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	Af-stand.	Af-wijking.	Lijn door het midden der monding.	Grond-lijn.									
20 Junij.	1	3,00	0,935	0,975	0,838	0,340	0,108	0,010	"	"	"	"	"	"	0,08L	0,03R	0,14L	0,14L	0	0,17L	"	"	"	"	"	"	396	0	359,9	468,9	0°33'10"	449,8	0,980	189,2	361,4	0°52'30"	De eindsnelheden en invalshoeken zijn berekend voor het punt waar de kogel den grond heeft getroffen.		
21 Junij.	2	3,00	0,848	0,375	0,360	0,075	"	"	"	"	"	"	"	0,13L	0,07L	0,24L	0,23L	"	"	"	"	"	"	351,8	0,15L	303,4	398,3	0°24'10"	481	0,596	169,4	397,6	0°39'3"						
	3	3,00	0,708	0,623	0,355	"	"	"	"	"	"	"	"	1,59R	2,17R	2,34R	"	"	"	"	"	"	"	320	3,00R	276,7	373,5	0°33'40"	387,2	0,724	142,5	325,7	0°33'30"						
	4	2,70	0,935	1,003	0,950	0,750	0,375	-0,300	1,040	1,922	2,880	3,435	"	2,980	0,18R	0,24R	0,27R	0,38R	0,60R	0,58R	0,83R	1,10R	1,15R	0,82R	"	0,82R	404,6	0,90R	377,8	498,4	0°32'50"	464,8	1,022	195,7	373,4	0°47'10"			
	5	2,90	1,028	1,090	1,095	0,933	0,665	0,245	-0,285	"	"	"	"	"	0,44R	0,79R	0,85R	1,25R	1,70R	2,55R	2,36R	"	"	"	"	"	454,4	2,43R	423,1	494,8	0°32'	500,5	1,107	223,6	391,6	0°47'40"			
	6	2,85	1,175	1,380	1,540	1,543	1,498	1,303	0,963	0,468	-0,125	"	"	"	"	"	0,20R	0,42R	0,45R	0,64R	0,75R	1,08R	1,27R	1,50R	1,50R	"	"	399,5	1,65R	539,5	638,4	0°34'10"	536,2	1,576	289,6	402,2		0°59'40"	
	7	2,80	1,095	1,300	1,345	1,285	1,170	0,803	0,175	1,030	"	"	"	"	"	0,06R	0	0,15L	0,15L	0	0,16L	0,26L	0,03R	"	"	484,1	0,03L	456,5	504,4	0°33'33"	495,7	1,363	242,5	381,6	0°52'30"				
	8	2,65	0,670	0,725	0,658	0,458	0,113	0,415	1,575	"	"	"	"	"	0,81L	0,92L	1,70L	1,50L	1,52L	1,65L	1,63L	"	"	"	"	"	378,8	1,60L	335	412,4	0°25'40"	513,4	0,767	190,1	418,3	0°34'35"			
	9	2,70	0,240	0,075	"	"	"	"	"	"	"	"	"	0,23R	0,40R	"	"	"	"	"	"	"	"	"	276	0,70R	209,3	370	0°19'10"	441,3	0,298	107,5	380,1	0°37'40"					
	10	2,75	1,015	1,080	0,993	0,745	0,295	0,230	"	"	"	"	"	"	0,83R	1,23R	1,32R	1,75R	2,07R	2,37R	"	"	"	"	"	394,5	2,30R	368,9	451,2	0°36'30"	434,5	1,107	193,7	351	0°52'15"				
23 Junij.	11	2,77	1,445	1,770	2,013	2,145	2,158	2,100	1,998	1,633	1,203	"	"	"	"	"	0,74R	1,06R	1,12R	1,46R	1,84R	2,06R	2,20R	2,40R	2,10R	"	"	673,9	1,85R	619,3	693,5	0°40'30"	547	2,166	328,3	380		1°13'40"	
	12	2,85	0,938	1,040	1,003	0,858	0,535	0,065	1,315	"	"	"	"	"	0,20L	0,16L	0,25L	0,18L	0	0,06R	0,17L	"	"	"	"	"	433,3	0	400,3	477,6	0°32'3"	484,4	1,042	211,4	383,3	0°48'5"			
	13	2,70	1,313	1,533	1,718	1,818	1,775	1,638	1,433	1,000	"	"	"	"	"	0,22R	0,38R	0,25R	0,31R	0,51R	0,52R	0,40R	0,42R	"	"	620	0,23R	560,9	639,5	0°38'40"	534,8	1,842	301,6	382,4	1°7'30"				
	14	2,81	0,863	0,988	1,018	0,900	0,680	0,350	-0,088	1,725	"	"	"	"	"	0,21L	0,16L	0,22L	0,21L	0,28L	0,44L	0,73L	1,30L	"	"	483,3	0,73L	440	497,7	0°28'	547,1	1,022	233	421,4	0°44'30"				
	15	2,70	0,080	-0,140	2,063	"	"	"	"	"	"	"	"	0,03L	0,15L	0,21L	"	"	"	"	"	"	"	"	229,6	0,38L	168,2	268,1	0°12'40"	486,6	0,162	86,5	429,7	0°25'15"					
	16	2,68	0,860	0,935	0,963	0,873	0,613	0,280	-0,225	"	"	"	"	"	0,29R	0,48R	0,44R	0,55R	0,76R	0,84R	0,81R	"	"	"	"	"	454,4	0,85R	426,3	461,7	0°27'50"	538,9	0,969	225,2	421,6	0°40'50"			
	17	2,82	0,660	0,703	0,598	0,353	"	"	"	"	"	"	"	0,65L	0,80L	1,13L	1,25L	"	"	"	"	"	"	"	368,6	1,35L	327	426	0°28'5"	463,5	0,730	170,7	379,6	0°44'5"					
	18	2,83	0,830	0,888	0,830	0,623	0,285	-0,125	0,522	1,075	1,553	1,793	1,490	1,013	0	0,05R	0,10R	0,11R	0,13R	0,05R	0,06R	0,14R	0,08L	0,01L	0,41L	0,41L	407,5	0,05R	380	433,4	0°28'50"	496,6	0,888	200	398,4	0°41'40"			
	19	3,00	0,663	0,673	0,590	0,270	"	0,450	1,775	2,820	3,685	"	"	"	0,04R	0,19R	0,26R	0,33R	"	0,90R	1,62R	2,45R	2,73R	"	"	371,1	0,45R	329	430	0°26'30"	478,8	0,694	171,8	391,8	0°41'30"				
	20	3,00	1,008	1,095	1,085	0,943	0,463	"	1,285	"	"	"	"	"	0,21R	0,41R	0,48R	0,71R	1,30R	"	1,65R	"	"	"	"	"	432,3	1,47R	388	494	0°34'55"	456,8	1,107	204,1	361,6	0°55'20"			

TAFEL N°. 4.

PROEVEN betrekkelijk de kogelbaan, genomen in 1842, op de heide van *Dorst*, buiten *Breda*, met een lang metalen kanon van 24 $\mathbb{E}$, gegoten te *'s Hage*, door *Maritz*, anno 1804, gemerkt S¹⁴, N°. 67, zwaar 5785 $\mathbb{E}$; verbust anno 1858. De kogels behoorden tot de grootste soort; de middellijn was 0,1482. De buskruidlading bedroeg 4 Ned. ponden. Op den kogel was gebracht een strooijen prop, lang en dik 0,15 Ellen, zwaar 0,25 Ned. ponden. Bij eenige schoten in de Tafel bijzonder vermeld, was de prop weggelaten en de lading alleen met een druk aangezet. De bedding was waterpas; de grond achter dezelve zandig en een weinig oplopend.

PROEVEN genomen onder de Elevatie van 0°45'. De lading is bij de vijf eerste schoten geschied met den strooijen prop, welke bij de vijf laatste schoten is weggelaten. De luchtgesteldheid was op den 22 Junij: Betrokken lucht; afwisselend met zonnenschijn; op het einde der proeven regen. De wind in den aanvang sterk R A, later weinig en A. Worpverheid van den proefmortier, met den kleinen kogel 217,7 Ellen (gemiddeld uit 3 worpen.)

24 Idem: De lucht afwisselend betrokken en helder met flauwen zonnenschijn. De wind was vrij sterk R A. Worpverheid als boven 210,17 Ellen.

DATUM.	Nummers der schoten.	Terug-loop.	HOOGTE DER BAAN, TEN OPZIGTE VAN HET WATERPASSE VLAK, GEBRAGT DOOR HET MIDDEN DER MONDING, OP AFSTANDEN VAN:												AFWIJKING DER BAAN UIT HET VERTIKALE VLAK, OP AFSTANDEN VAN:												Schootsverheid op den grond.		Schootsverheid op de waterpasse.		Uitvaartshoek.	Aanvankelijke snelheid.	Grootste hoogte der baan.	Afstand van dit punt tot den oorsprong.	Eindsnelheid.	Invalshoek.	Aanmerkingen.	
			150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	Afstand.	Afwijking.	Lijn door het midden der mond.	Grond-lijn.								
22 Junij.	1	2,70	1,043	1,185	1,133	1,023	0,768	0,363	-0,128	2,373	"	"	"	"	0,36 L	0,39 L	0,70 L	0,82 L	0,99 L	1,21 L	1,53 L	1,47 L	"	"	"	"	474,5	1,37 L	437,6	499,4	0°34'20"	486,4	1,193	226,4	376,4	0°55'30"	De eindsnelheden en invalshoeken zijn berekend voor het punt waar de kogel den grond heeft getroffen.	
	2	2,70	1,323	1,535	1,540	1,390	1,153	0,693	0,130	3,233	"	"	"	"	0,04 R	0,09 L	0,04 L	0,04 L	0,15 L	0,40 L	0,66 L	1,21 L	"	"	"	"	478,6	0,73 L	454,4	493,3	0°42'20"	452,7	1,586	240,9	349,4	1°0'20"		
	3	2,75	1,215	1,420	1,375	1,483	1,330	1,090	0,698	0,058	1,623	"	"	"	"	0,63 R	1,05 R	1,13 R	1,43 R	1,90 R	2,20 R	2,31 R	2,73 R	2,68 R	"	"	534,5	2,76 L	502,8	366,2	0°37'40"	308,3	1,383	268,5	381,1	0°37'30"		
	4	2,75	1,068	1,123	1,015	0,820	0,423	-0,130	"	"	"	"	"	"	"	0,39 L	0,12 L	0,23 L	0,23 L	0,07 R	0,24 R	"	"	"	"	"	"	421,5	0,20 R	388,2	472,1	0°33'50"	451,2	1,124	204,1	339,1		0°33'50"
	5	2,72	1,150	1,383	1,370	1,515	1,328	1,018	0,643	0,080	"	2,103	3,738	"	"	0,37 R	0,93 R	0,97 R	1,27 R	1,79 R	1,93 R	2,13 R	2,35 R	"	2,51 R	2,29 R	"	536,3	2,33 R	501,7	372,3	0°36'10"	318,7	1,316	268	388		0°36'10"
	6	2,85	1,690	2,008	2,163	2,243	2,140	1,830	1,488	0,923	"	"	2,630	"	"	0,13 L	0,35 L	0,40 L	0,30 L	0,63 L	0,72 L	0,82 L	0,99 L	"	0,83 L	"	"	591,2	1,10 L	530,4	620,9	0°48'20"	472,3	2,237	293,4	343,5		1°18'13"
	7	2,80	1,775	2,200	2,543	2,800	2,723	2,517	2,260	1,690	1,023	"	"	"	"	0,63 R	0,10 R	0,18 R	0,38 R	0,54 R	0,63 R	0,91 R	1,11 R	1,09 R	"	"	628	1,23 R	592,6	646,1	0°54'10"	466,8	2,768	321,2	332,1	1°26'40"		
	8	2,72	1,853	2,290	2,640	2,803	2,850	2,683	2,360	1,968	1,473	"	"	"	"	0,23 R	0,40 R	0,51 R	0,62 R	1,07 R	1,13 R	1,33 R	1,38 R	1,29 R	"	"	673	0,93 R	623	686	0°32'50"	487,5	2,854	338,8	333,3	1°30"		
	24 Junij.	10	2,63	2,080	2,588	2,930	"	3,123	2,940	2,720	2,130	1,473	"	"	2,320	0,11 R	0,32 R	0,35 R	"	0,77 R	0,83 R	1,14 R	1,32 R	1,30 R	"	"	653	5,10 L	609,4	670,7	0°52'20"	482,4	2,765	329,5	339	1°27'20"		

TAFEL N°. 5.

PROEVEN betrekkelijk de kogelbaan, genomen in 1842, op de Heide van *Dorst*, buiten *Breda*, met een lang metalen kanon van 24 $\mathbb{E}$, gegoten te *'s Hage*, door *Maritz*, anno 1804, gemerkt S¹⁴, N°. 67, zwaar 5785 $\mathbb{E}$; verbust anno 1858. De kogels behoorden tot de grootste soort; de middellijn was 0,1482. De buskruidlading bedroeg 4 Ned. ponden. Op den kogel was gebracht een strooijen prop, lang en dik 0,15 Ellen, zwaar 0,25 Ned. ponden. De bedding waterpas; de grond achter dezelve zandig en een weinig oplopend.

PROEVEN genomen onder de Elevatie van 1°.

De luchtgesteldheid was op den 24 Junij: Bij afwisseling betrokken en helder, met flauwe zonnenschijn. De wind vrij sterk R A. Worpverheid van den proefmortier, met den kleinen kogel 210,17 Ellen (gemiddeld uit 3 worpen.)
25 Idem: Betrokken lucht; later afwisselend zonnenschijn met een weinig regen. De wind sterk R A. Worpverheid als boven 214,3 Ellen.

DATUM.	Nummers der schoten.	Terug-loop.	HOOGTE DER BAAN, TEN OPZIGTE VAN HET WATERPASSE VLAK, GEBRAGT DOOR HET MIDDEN DER MONDING, OP AFSTANDEN VAN:												AFWIJKING DER BAAN UIT HET VERTIKALE VLAK, OP AFSTANDEN VAN:												Schootsverheid op den grond.		Schootsverheid op de waterpasse.		Uitvaartshoek.	Aanvankelijke snelheid.	Grootste hoogte der baan.	Afstand van dit punt tot den oorsprong.	Eindsnelheid.	Invalshoek.	Aanmerkingen.
			150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	150	200	250	300	350	400	450	500	550	600	650	700	Afstand.	Afwijking.	Lijn door het midden der mond.	Grond-lijn.							
24 Junij.	1	2,65	1,903	2,273	2,358	2,368	2,330	2,138	"	0,733	"	"	"	"	0,33 R	1,00 R	1,12 R	1,24 R	1,33 R	1,42 R	"	1,33 R	"	"	"	563,4	1,00 R	534,5	393,2	0°57'50"	423,5	2,598	286,2	313,4	1°28'40"	De eindsnelheden en invalshoeken zijn berekend voor het punt waar de kogel den grond heeft getroffen.	
25 Junij.	2	2,80	3,173	"	"	"	5,720	5,320	"	"	3,440	1,970	0,438	0,13 R	"	"	"	"	0,66 R	0,61 R	"	"	"	0,37 R	0,10 L	0,43 L	721,8	0,63 L	712,1	746,2	1°30'30"	402,8	3,708	390,1	272,9		2°19'30"
	3	2,82	2,788	3,518	4,162	4,660	5,038	5,300	5,413	"	"	4,073	3,113	0,47 R	0,76 R	0,47 R	0,38 R	0,39 R	0,34 R	0,63 R	"	"	"	"	1,92 L	2,12 L	822	3,75 L	815,7	838	1°12'13"	489,8	5,383	432,6	314,2		1°34'43"
	4	2,75	1,868	2,243	2,317	2,723	2,738	2,663	2,362	1,863	1,100	"	"	"	0,80 L	0,81 L	1,37 L	1,67 L	1,06 L	2,17 L	2,38 L	3,00 L	3,50 L	"	"	"	666,4	4,65 L	612,4	686	0°32'10"	484,5	2,750	331,2	338,1		1°30'30"
	5	2,80	2,333	3,013	3,363	3,953	4,338	4,525	4,583	4,375	"	"	1,800	0,20 L	0,30 L	0,68 L	0,96 L	1,13 L	1,29 L	1,93 L	2,30 L	"	"	"	3,37 L	793,5	6,40 L	773,4	807,2	1°3'10"	498,9	4,537	431	324,8	1°46'43"		
	6	2,73	1,815	2,078	2,240	2,130	2,038	"	"	0,603	"	3,223	"	"	0,20 L	0	0,24 L	0,24 L	0,03 L	"	"	0,11 R	"	0,66 R	"	"	536,6	0	528,1	388,4	0°53'30"	411	2,241	258,3	304,2		1°41'30"
	7	2,70	2,320	2,718	2,922	2,948	2,873	2,325	1,923	0,988	"	"	"	"	0,36 L	0,39 L	0,41 L	0,63 L	0,57 L	0,63 L	0,83 L	0,83 L	"	"	"	"	566,6	1,30 L	540,3	592,9	1°6'13"	399,9	3,018	269,6	294,4		1°40'25"
	8	2,74	2,463	3,113	3,563	3,943	4,225	4,273	3,963	"	"	"	"	"	0,90 L	0,10 L	1,64 L	2,11 L	2,23 L	2,61 L	3,10 L	"	"	"	"	"	737,5	6,33 L	703	748,4	1°7'10"	464,2	4,173	384,7	311,6		1°32'13"
	9	2,73	2,643	3,358	3,873	4,300	4,623	"	4,823	"	"	3,763	3,013	2,100	0,44 L	0,60 L	0,74 L	0,84 L	1,04 L	"	1,09 L	"	"	"	"	"	827,5	3,65 L	737,9	801,8	1°8'13"	491,3	4,837	432,6	321,8		1°44'10"
	10	2,78	3,372	4,233	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	0,12 L	0,30 L	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	827,5	2,86 L	827,5	860,2	1°26'45"	451,5	6,602	460,5	288,8		2°13'40"

PROVEY

PROVEY, ...

PROVEY, ...

Table with multiple columns and rows, containing numerical data.

Table with multiple columns and rows, containing numerical data.

BIJLAGE VII.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 16de DEEL, N°. 7.

Maand Januarij 1848.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot offic. van gez. der 2de kl. bij de geneesk. dienst in de West-Indie: de offic. van gez. der 3de kl. J. P. Sommer. Bij het 7de reg. inf., tot bat.-adj.: de 2de luit. W. F. Eijmael, van het reg. Bij het 6de reg. inf., tot 1sten luit.-kwartierm.: de 2de luit.-kwartierm. J. J. A. de Bock, van het reg. Bij het 3de reg. art., tot 2den luit.-kwartierm.: de sergeant-schrijver G. E. Amiot, van de K. M. Akademie. Tot offic. van gez. der 3de kl. bij de geneesk. dienst in de West-Indie: de heer E. C. H. L. H. Fluegel.

Verplaatsingen.

De offic. van gez. der 2de kl. W. M. J. Boon, van Delft naar 's Hage. J. van Breda Kollf, van 's Hage naar Maastricht. J. A. Fles, van 's Bosch naar Groningen. A. F. Bauduin, van Amsterdam bij 's Rijks hospitaal en 's Rijks kweekschool voor mil. geneeskundigen. P. J. van der Grijp, van Gorinchem naar Breda. C. H. D. Visscher, van Breda naar Bergen-op-Zoom. A. P. Kleijnenberg, van 's Hage naar Haarlem. H. G. Caudri, van Breda naar 's Bosch. W. C.

H. van der Harten, van Maastricht naar Bergen-op-Zoom. De offic. van gez. der 3de kl.: G. F. Charlier, van Amsterdam naar 's Hage. P. F. Meuleman, van Deventer naar Amsterdam. P. A. J. Manuel, van Amersfoort naar Arnhem. H. C. Hallegraef, van Harderwijk naar Haarlem. Bij de bat. jagers van het reg. gren. en jag.: de 2de luit. J. J. Melvill van Carnbée, van het 8ste reg. inf. Bij het 7de reg. inf.: de 1ste luit. H. G. van den Berg, van het reg. gren. en jag. Bij het 3de reg. inf.: de 1ste luit. J. B. Jalink, van het reg. gren. en jag. Bij de bat. gren. van het reg. gren. en jag.: de 2de luit. G. A. van Haesten, van het 1ste reg. inf. Bij het 2de reg. drag.: de 2de luit.-kwartierm. M. R. Hamming, van het 3de reg. art. Bij het 2de reg. inf.: de 1ste luit. J. M. Scheepis, van het 6de reg. inf.

Gepensionneerd.

De 1ste luit. H. J. C. van Aken, van het 4de reg. inf. De 1ste luit. C. Wierex van Rhijn, van het 2de reg. inf. De offic. van gez. der 1ste kl. J. Bausch.

Overleden.

De 2de luit.-adj. A. J. Bellaard, van het 7de reg. inf. De 1ste luit.-kwartierm. S. W. de Kat, van het 2de reg. drag. De 1ste luit. A. Q. de Petit, van het 7de reg. inf. De 1ste luit P. Marechal, van het 3de reg. infanterie.

BRIDGE VII

REMEMBER TO BE WILLING TO BE CALLED BY NAME

BRIDGE VII

The first of these... the second... the third... the fourth... the fifth... the sixth... the seventh... the eighth... the ninth... the tenth... the eleventh... the twelfth... the thirteenth... the fourteenth... the fifteenth... the sixteenth... the seventeenth... the eighteenth... the nineteenth... the twentieth... the twenty-first... the twenty-second... the twenty-third... the twenty-fourth... the twenty-fifth... the twenty-sixth... the twenty-seventh... the twenty-eighth... the twenty-ninth... the thirtieth... the thirty-first... the thirty-second... the thirty-third... the thirty-fourth... the thirty-fifth... the thirty-sixth... the thirty-seventh... the thirty-eighth... the thirty-ninth... the fortieth... the forty-first... the forty-second... the forty-third... the forty-fourth... the forty-fifth... the forty-sixth... the forty-seventh... the forty-eighth... the forty-ninth... the fiftieth... the fifty-first... the fifty-second... the fifty-third... the fifty-fourth... the fifty-fifth... the fifty-sixth... the fifty-seventh... the fifty-eighth... the fifty-ninth... the sixtieth... the sixty-first... the sixty-second... the sixty-third... the sixty-fourth... the sixty-fifth... the sixty-sixth... the sixty-seventh... the sixty-eighth... the sixty-ninth... the seventieth... the seventy-first... the seventy-second... the seventy-third... the seventy-fourth... the seventy-fifth... the seventy-sixth... the seventy-seventh... the seventy-eighth... the seventy-ninth... the eightieth... the eighty-first... the eighty-second... the eighty-third... the eighty-fourth... the eighty-fifth... the eighty-sixth... the eighty-seventh... the eighty-eighth... the eighty-ninth... the ninetieth... the ninety-first... the ninety-second... the ninety-third... the ninety-fourth... the ninety-fifth... the ninety-sixth... the ninety-seventh... the ninety-eighth... the ninety-ninth... the hundredth...

The first of these... the second... the third... the fourth... the fifth... the sixth... the seventh... the eighth... the ninth... the tenth... the eleventh... the twelfth... the thirteenth... the fourteenth... the fifteenth... the sixteenth... the seventeenth... the eighteenth... the nineteenth... the twentieth... the twenty-first... the twenty-second... the twenty-third... the twenty-fourth... the twenty-fifth... the twenty-sixth... the twenty-seventh... the twenty-eighth... the twenty-ninth... the thirtieth... the thirty-first... the thirty-second... the thirty-third... the thirty-fourth... the thirty-fifth... the thirty-sixth... the thirty-seventh... the thirty-eighth... the thirty-ninth... the fortieth... the forty-first... the forty-second... the forty-third... the forty-fourth... the forty-fifth... the forty-sixth... the forty-seventh... the forty-eighth... the forty-ninth... the fiftieth... the fifty-first... the fifty-second... the fifty-third... the fifty-fourth... the fifty-fifth... the fifty-sixth... the fifty-seventh... the fifty-eighth... the fifty-ninth... the sixtieth... the sixty-first... the sixty-second... the sixty-third... the sixty-fourth... the sixty-fifth... the sixty-sixth... the sixty-seventh... the sixty-eighth... the sixty-ninth... the seventieth... the seventy-first... the seventy-second... the seventy-third... the seventy-fourth... the seventy-fifth... the seventy-sixth... the seventy-seventh... the seventy-eighth... the seventy-ninth... the eightieth... the eighty-first... the eighty-second... the eighty-third... the eighty-fourth... the eighty-fifth... the eighty-sixth... the eighty-seventh... the eighty-eighth... the eighty-ninth... the ninetieth... the ninety-first... the ninety-second... the ninety-third... the ninety-fourth... the ninety-fifth... the ninety-sixth... the ninety-seventh... the ninety-eighth... the ninety-ninth... the hundredth...